

zeruko ARGIA

ADAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA: 6 PEZETA

Euskal Nekazarien Itxaropenak

EMENDIK IRU BAT URTETARA

JAKINGO DA, BASERRIAREN

BIDERIK EGOKIENA

San Tomasetako giroak beroturik edo, nekazaritza-ikasketak egiten ari dan gazte talde batekin itze-
gin dugu. Dugarik ez dago gaurko euskal baserria krisi aundi batek jota dabilela. Bai baserriko lana, baita baserriko bizimodua bera ere. Arazo ontz ari gihalarik, gazte auei galdezka asi gera:

—Oraingo krisi au noiz asi zan?

—Azkeneko amar urte auetan eta au, ez Euskal Errian bakarrik, Europa guztian baizik. Pentsa deza-
gun makinaria eta siloak 1970etik onuntzakoak dirala, baserri-elkar-
teko esperientziak, 1960tik onuntza-
koak, konserberak eta regadioak ere bai. Eta esne-zentralak ere, orain amar bat urtekoak.

—Zer galdera nagusi sortzen zaio gaurko baserritarrari?

—Gaurko baserritarrak gauza bat jakin nahi du, aurrera edo atzera egiteko: Baserrian, beste lantoki batean aintateko soldata atera ote ditek? Ori da gure gaurko galde-
ra gogorra.

—Eta zer erantzun behar zaio gal-
dera orri?

—Oraindik ez daukagu erantzun-
nik. Ortan ari gera eten gabe ikas-
ten. Esan bezala, krisi bera ere gazte da eta ezin esan da bat batean nolaz konpondu ditekian etorkizuna. Ez dira berehalako ba-
tean erantzun ditekian galderak. Kapital aldetik begiratz gero argi dago baserriak industriak baiño as-
koz gutxiago ematen duala, gaurko jectioak argitzen dituan zifratu behintzat. Baiña orain beste gal-
dera orrekin gabiltza. Erri batek beharrezkoa du baserria. Behar bal-
din badu, inbertitu dezala kapitala, errentable izan ala ez izan; ira-
baziren bat emango du kapital orrek; baiña, batez ere, eman de-
zaiola soldata lanari, eman dezala lanaren irabazia.

—Gaurko baserritarrak ba al dau-
ka baserriar izateko gogorik?

—Baietz esango genduke. Baser-
ritarrei, soldata berdinean non na-
hiago lukean lan egin galdetzen ba-
diozue, baserrian gelditu nahi duela erantzungo dizue, fahikara gabe.

—Eta erri batentzat nekazaritza
beti inbertitu turra al da, au da,
dirua merke bota beharrezkoa?

—Ori beste arazo bat da. Lotu
gakizkion Euskal Erriko lurrari. Al-
de batetik begak edo erriberak, Na-
farroan ezik, danak urbanizatzen
dijoaz. Ez dago, beraz, ezer egite-
rik errentabilitate ziurra luketen
lur auekin. Mendi-lurrak, aldapa-lur-
rak gelditzen dira nekazarietako.
Eta or gauza bat jakin behar du-
gu: ba al dago lur auek mekani-
zatzerik? Irabaziko ote da zerbait
lur auek dezaketan mekanizazioa-
kin? Holanda eta Dinamarkarekin
aurrez aurre jartzeko aña izango
ote da? Oraindik ez dakigu au ere,
ez baita gauza serioerik egin atzer-
keta ontan.

—Ikasten ari zeratela badakigu.
Eta asko itxaro dugula zuen lane-
tatik ere bai. Baiña esperientzi al-
detik zer egin da orain arte?, bide
berriak urratze ortan?

—Badira baserri-elkar-teak. Indus-
tria arloan bildumak egin behar
badira baserriarako ere egin behar
dira, zalantzarik gabe. Artesani-lan
garaik joan ziran.

—Ikusten al dute ori baserri-
rrek?

—Bai. Baserritarrak, zerbait es-
kolatua danak batez ere, au ikus-
ten du. Orain arte bi eratara egin
dira esperientziak. Edo baserri-el-
karte antzean, kooperatiba erara,
edo nagusi batek terreno aundia
baldin badu, langilleak arturik. Bai-
ñan lehen esan dugun problema la-
tza mekanizabilitatearena da. Lu-
rra ona da, emankorra; euri asko
egiten du —adibidez, Holandan bai-
ño gehiago eta an baiño giro epe-
lagoa dugu—; klima-kondizioak onak
dirala dirudi. Baiñan lurraren alda-
petan dago... koska. Makina berri
asko ez dago emen erabiltzerik eta
esku-lanean ez dago gauza onik.

—Mekanizatzea ain zaila bada,
larrera jo beharko da...

—Or dago beste gauza. Holan-
dan, esate baterako, larre asko da-
go. Emen, azken gizaldi ontan ez
dago ortarako ohiturarik. Saio ba-
tzuk egin ziran baiña ganadu asko
amildu zan. Beste saio batzuk ber-
riz, ondo dihoazela dirudi baiña
oraindik neurtu gabe daude. Neur-
keta kontu ontan ere ari gera lan
egiten. Gure lurrerako balio duten
moduloren batzuk sortu behar dira.
Kanpokoak artuta ez dago gauza
ziurrik eta obe dugu gauzak ondo
egitea. Orrek denbora eskatzen du,
jakiña.

—Ikasketak auek nola egiten ari
zerate?

—Batzuk enkuetak egiten ari di-
ra eta orrek gauzak nola dihoazen
erakusten du. Baiña enkueta be-
zain beharrezkoa derizkiogu empre-
saren analisis edo azterketa egi-

teari. Empresa jakifien azterketa.
Ala iru, lau, bosten bat eredu iz-
naz, esan ditek emengo egoera
alakoa dala eta zer lan-antolaketa
eskatzen duan.

—Orain baserrian dagoen lana
ondo antolatua dagoela iruditzen al
zaizue?

—Baserriko lana ikaragarri aldatu
da urte auetan. Lehengo produkzio-
-aroa autsi egin baita. Lehen base-
rrian au egiten zan: arto, arbi eta
gari. Ori zan urteko lana. Baiña
orain, espezializaziora jo danean,
garia kendu egin dugu eta arbia
gutxiago egiten da. Artoa berriz,
berdea egiten da, ganaduarentzako.
Bestalde, alfalfa eta beste jana-
riak ugaritu egin dira. Beraz, lan-
-aroa ere zeoro aldatu egin da. Sa-
garrekin ere aldaketa dator. Be-
larra bera ere orain siloetan, ber-
detan sartzen da eta ekainaren er-
dirako baserriar askok behintzat,
egifia dauka lan ori, nahiz eta gero
batzuk ondu egin. Lan-utsunea sor-
tzen da urtearen buruan. Basoa ere
aunditu ditek baiña oraindik ez
dugu egiten, basoarekin ere, egin
behar litzakeen lan guztia.

Lan mota berri auek nola eratu
behar diran oraindik ikusteko dago.
Pauso aundia eman ditekela diru-
di. Badira argibide batzuk.

—Gazte jendeok, baserri-lanetan
edo ikasketan sarturik zabilzate-
nok, ikusten al duze etorkizumen
bat nekazaritzan?

—Berriz ere esan dezagun. Guk
au galdtzen dugu: Euskal Erriko
lurrekin zer egin behar da? Nora
jo behar da, esne-aragitara, pifu-
tara, beste produzioren batzutura?

—Zenbat denbora beharko da ori
jakiteko?

—Uste dugu emendik iru bat ur-
tetara izango ditugula konklusioak
eta zerbait ziur esateko moduan
izango gerala. Ordu arte pazientzia
behar dugu, bitartean ez bait dago
datorik.

—oOo—

Beste zenbait arazo ere nekaza-
riak. Jardungo gera berriz ere. Po-
zik argitaratzen ditu Z. ARGIAK ba-
serritarren berriak.

ERRIALDE

NON ZER

- BIDE BAT BEHAR
Larresoro 3 garrenean
- AURRERA BEGIRA
Arano 3 garrenean
- BOST ESTADU INPERIALISTEN
JOKOA
Iza 5 garrenean
- LEHENAREN URTE-NEURKETA
Aizpurua 6 garrenean
- SANTOMASAK ANTZOKI ZAARREAN
Etzaniz 7 garrenean

Elkar-lana beharrezkoa da baserrian. Argazkian,
ganadu kooperatiba, Aizarnan.

Premiazko galdera: Ba al dago mekanizatzerik?

NERE BORDATXOTIK

Giro berezia izaten da Gabon gabe, apal aurretik, Zarautz-ko "Gure Kabia" bazkunean (sozieda-dean).

Jaiotzakikoak, aundi ta txiki, etenik gabe sartu-irtenean.

Txistulari trebeak beren doinu-rik zoragarrienak entzunerazten.

Nik, nere aldetik, bertso labur batzuk kantatzeko oitura det urtero gau berdingabe ortan. Aurtengoak onela ziran, oker aundi gabe:

Orra, gainean degu Gabon-Eguberri, kanta dezaiegun gaur aurtxo eder orri. Galdetzen badezute: munduan zer berri? emen gertatzen dana guztiz negargarri, ZUZENTASUN utsa zu ta gu ain biurri,

—oOo—

Danok erretxinduta, gorrotuz beterik, ezin konpondu zarrik, ain gutxi gazterik; ez da palta oraintxe saltsa ta nasterik, gauza onik ez dago emen ikusterik, kristautik ez degu guk izena besterik.

—oOo—

Nagusi ta langille, ba-dago alde, nunai asarrea ta nunai naigabea. Agintariak ere azturik bidea, ez genduke nai pake justizi gabea, alakoa ezpaita egizko pakea.

—oOo—

Zu sortutako gabez au tristetasuna! argiaren tokiko jarri da illuna; oso beltz ikusten det nik etorkizuna, Kristo Jaungoikoa da baztertu deguna, pagatzen ari gera merezi genduna.

ANTON ETA JOXE ERRAMUN-EN IZKETALDIA

Anton:

—Zure berririk ez dakit, Joxe Erramun, baiña pelotari gazte batzuk indarrean dotezkigula jakiteak egundoko alaitasuna sortu du nerebaitan.

Arroyo deritzan gazte orrek, batez ere, jokabide arrigarriak omen ditu.

Orain pasa da aundien saillera (profesional) saillera, ta periodikoak berebiziko goralmenak eskeini dizkiote.

Joxe Erramun:

—Nere adiskide Ezkiaga-k ere txalo beroak jo dizkio, ta zerbait edukiko du ona. Frontoian jendea zutik jartzen duen pelotariak ba-du berekin zerbait birtute.

Arroyo-k, dirudienez, orixe egiten du; jendea zutierazi exerlekue-tatik.

Anton:

—Aurpegi berriak bear ditugu frontoietan; kimu berriak bear ditu zugaiz zarrak. Artarako ez da itzali-ko pelotarenganako zaletasunik, eta atzetik datozen gazteak ere ondotoz geiago salatuko dira.

Joxe Erramun:

—Ori da egia.

Gogoratzen al zera nolako zoramen-ena izan zan orain urte mordo bat, Tapi-anaia aundietara pasa ziranean?

Oso mesedegarria izan zan ura pelotarentzat. Frontoiak txiki-egi ziran bolara batean; nai zuten gu-ziak etzuten izaten sartzerik.

Bozeca bere ere nola zegoen gure lurrean "Urtain" azaldu aurretik? Zearo illa ez, baiña bai oso gu-txiren paltan.

Anton:

—Jendea asi da marmarrean. Pe-lota ez ote duen beste pelotariak bezela jotzen; lenengo artu ta ge-ro bota egiten ote duen, au ta ori...

"Urtain-ek" bezelaxe, zer-esana ugari eman bear du Oyon-go pe-lotari gazte onek.

Joxe Erramun:

—Ori da munduan daiteken sei-nalerik onnea.

Batzuk onerako ta besteak txar-rerako itzegiñaz, baiña jende gu-ziaren aotan ibiltzea da komeni dana.

Aiatatzen ez dan arekin ez dago ezer; ark ez du frontoirik beteko.

Torerotan berdin gertatzen da.

Etengabe jendearen aotan dabil-tzanak dira zezen-plazak jendez gainezkatzen dituztenak. Geiena irabazten dutenak, bide batez, eta enpresarentzat merkeenak ere bai.

Anton:

—Ta... izketa aldatuaz, lengoan irakurri nuen zerbaitek etzidan on aundirik egin.

Urpeko gazteak (submarinistas) deritzaienak, urtero eratzen dute sariketa bat arautzen.

Aurtengoa ospatzerik ez dute izan, ur zikiñak daudelako, ta osa-sunak ondotoz geiago balio duela-ko.

Lotsagarria da gero Gipuzkoa-n ikusten ari gerana...

Joxe Erramun:

—Ez da gezurra, Anton!

Astoa makillera bezela jarriak gaude oraintxe.

Orrelako zerbait entzunik edo irakurririk, len bezin trankil gel-ditzen gera.

Gure itxaso, ibai, errekek era-bat ondatzera datoze, pozoiz edo benenoz gaineztu dirala?

Bost ajola! Negozioa da lenda-bizi

Dirua bear degu oparo, dirua suelto Orrekin dana egiña dago.

Gora gure aurrerapenak!

TELLERIA NAGUSI!

Igandean bukatu zan, Donosti-ko Trinidad Plazan Santo Tomas-etako Sariketa Aundia.

Ogeitazazpi idipare zeuden apun-tatuak; ogeitalau jokatu ziran lau egunetan.

Orañarteko marka guziak ondu ditu Donosti-ko Turismo Etxeak.

Giroak ere alakoak gertatu, ta eltxua bezela ibili zan jendea. Joan dan igande arratsaldean bezelako sarrerik egundo sekula ez da ikusi ta barrundatu.

Esanaz ari nintzan ikaragarria izango zala. Asko ta asko demen-gatik joanak; beste asko "Urtain-ek" eraman-eraziak.

Ezagutzen det gure erria; ba-da-kit erren nundik egiten duen. Ni ez nintzan arritu bazter danak be-teta ikustearekin. Alaxe espero nuen.

Lenengo dema-egunean, abendua-ren emeretzian Lasarte-ko Telle-ria-k jarri zuen markarik etzuen iñork ondu.

Ondo egindakoa ondo egiña ego-ten zala esanaz aritu nintzan aste guzian.

Zail ikusten nuen arri aurea aritzea.

Auek izan ziran iru lenengoak:

Lenengo, Lasarte-ko Telleria, La-

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Aginaga, Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloo

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Rulz Bueltillo

ONDARROA

M. Zulaika

BILBAO

Librería Armendáriz

Dr. Arelliza, 50

Librería Azkatagui

Cinturería, 4

Librería Bilbaína

Plaza de los Mrtiros, 2

Librería Verdes

Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna

Urreta, 34

ABADIANO

J. F. Zubero

S. Prudenziolo, 7

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo takite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki diteke merke ta ondo ematen. Fermín Calbetón, 4

DONOSTIA

na: 41 plaza, zinta bat eta 45 zen-timetro.

Bigarren, Aia-ko "Izeta". Lana: 39 plaza, bi metro ta 40 zentime-tro.

Irugarren, Arrua-ko "Urtain". Lana: 34 plaza ta zinta bat.

Laugarren, Tolosa-ko "Argaia" izan zan, eta bosgarren "Urtain-en" bigarren pareak.

Euskalerriko itzairik onenak egin zuten lan Donosti-n.

Besterik izango litzake Trinida-deko Plaza estalitako plaza balitz.

Aurten dana ondo irten da egu-raldi berdingabeak egokitu dirala-ko. Au oso gaiztoa da Santo To-mas eta Gabon inguruan.

Erauntsi, elur edo otza geiene-tan.

Alakorik izan balitz, zer?

Gaur dagon ainbat aurrerapene-kin ez da ain zailla egongo ura estaltzea.

Amaika jaialdi eder egin daite-ke artarako, demaz kanpo. Donos-tiarrak aterako lioteke etekiña.

Ez det pentsatzen urte asko iga-roko diranik Trinidadeko Plaza itxi gabe

Basarri

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5 TELEFONO 224440

Onen ajetziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxerri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Eneanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagaiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berlain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Etxerri-Aranaz, Chantrea, Rocha-pea, Azagra, Eneritz, Marcilla, Isaba, Huarte-Arakil, Eneanche, Lerin, Otxagabia, Cárcar, Olazagaiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berlain.

Landola-erramintak — Lan-tresna guriotariokak — Galtzairu kalibratuak — Leunketa gailak

FERRETERIA UNZETA

KIBAR. Apartado 13. Ibarrezezu, 14

Urrutizkiña: 71.000

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)

Avda. de Francia, 1

IRUN

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK ETA EDARI GUZTIAK

Blas de Lezo Kalea, 6

Urrutizkiña: 41 20 65

DONOSTIA

ATE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2

Urrutizkiña: 425700

DONOSTIA

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chapeitica

Vergara, 11-Urrut. 417751-Etxeko: 432700 - DONOSTIA

ESKERRAK, URTEA AMAITU DA

Zeruko Argiarentzat ere urtea amaitu da. Urte gogorra izan bada ere, bizi da. Ezkerrak.

Maite dugunok ez genduke iltzen ikusi nahi. Ahal dugun arte bizitzen lagunduko diogu bat ere erronkarik gabe.

Baiña ez genduke inñolaz ere lasai eta bapo bizitzen ikusi nahi, bat ere arriskurik eta erasorik gabeko bizitza erosoan.

Orregatik ausartegiak leundu eta zozoegiak baztatu egin behar gure aldizkari au euskaldunon kezka eta arazoan argibide izan dedin.

Inñork ez dezala pentsa, beraz, idazkeragatik inñor baztartzek denik. Euskaldunontzatt interesgarri dan guztia argitaratzen saiatzen gera goiko galbai estuak debekatzen ez duen bitartean. Eta Erriarentzat kaltegarri edo alferrikako edo aspergarri dan guztia zokoratzen, argitaratzeko lan obeak daudenean, behintzat.

Ugalduz doaz arpedunak nahiz eta legearen isturak Erriari erantzun jator bat ematen galarazi. Nahiz eta zenbaiten azpi-jokoak gehiago zabaltzea zaildu.

Batzuentzat kristau kutsu aundiegia. Besteentzat, berriz, kristau bidetik okertua. Zenbaitentzat euskara batuégia, euskerantegia, alegia. Beste askorentzat, ordea batasun bide jakinik gabea, batasun bidean beldurtiegia, alegia.

Aintzakotzat artzako kritikak ditugu, noski, guztiak. Baiña zoritxarrez akotan Z. A. bat ere irakurtzen ez dutenek egiten dituzte. Zoritxarrez arrazoitu gabe. Azpi-jokokeriaren zorrunbilloan itsuturik.

Askatasun giroan, iritzi zabalean, euskalduntasun eta langille-tasunaren barruan lan egin nahi luke Zeruko Argiak. Gizatasun eta kristautasun lege jatorrean. Elizkeriarik, kristaukeriarik eta apaizkeriarik gabeko kristautasunean. Jauntxokeriari eta alderdikeriari gabeko gizatasunean.

Betoz ahoz ahoko eta eskuz eskuko kritikak. Betoz kritika-lan eta iritzi desberdineko idazkia. Baiña inñolaz ere eztabaida mingotsik. Ika-mika zipotzik. Pertsonakiko eztenkada mingarrik.

Askatasun osoko iritziak, argibideak eta kritikak nahi ditugu. Ezten goxoz argitu, esnatu, eragin eta elkar goxatuko gaituzten lanak behar ditugu. Ez nahastu, mintu eta sakabanatuko gaituzten lanak.

Erri xehea jasoko duten gizarte, kultura, politika eta erlijio lanak. Baiña ahal denik eta euskerarik eta molderik errazanean. Ahal denik eta euskerarik batuenan. Ahal denik eta erarik bi-zienean. Ahal denik eta neurrik laburrenean.

Ez ditzakegu alde batera utzi errietako berriak eta kirolak ere ordea. Landu beharrean gaude bi alderdi oiek. Ez ote dira alfabetatze taldeetatik berri-emaille trebeak aterako?

Urte berri on bat opa diogu Z. Argiari. Eraberritu eta indarberrituko dan urtea. Idazleak eta irakurleak eta arpedunak indartuko zaizkion urtea. Era guztietako batasun eta askatasun giro jatorra eragingo duen urtea.

Aurrera begira

Urtea bukatu da. Zerbait aundia gertatu da. Gehiago ez dugu ikusiko. Joan da betirako. Baiña garrantzizkoa ez da iragan dan urtea, datorrena baizik.

Beharrezkoa da atzera begiratzea. Baiña areago aurrera begiratzea. Gizonok egiten dugun bezalako izango da mundua. Gu gera gizon oiek.

Ez lehengorik eta ez gaurkorik ontzat ematen ez diogun gizartean bizi gera. Gizona arrotz gertatzen dan giza-moldean. Gizonak, lehen-ixeago edo geroxeago, errazago edo nekezago, baiña gizonak bere burua saltzen duen munduan. Baiña beti saldua.

Garrantzizkoa dugu lehengoa, ori bait da gure oraina, gure gaurra. Baiña geure geroa beharrezko dugu. Geure orainetik gero ortara joan behar dugu. Guk bakarrik gaurkotu dezakegun gero ortara. Guk, danok edo askok, baiña bakoitzaren erantzunkizuna alboratu gabe.

Bi jokabide ar ditezke gaurkotutako lehengoaren eta datorren geroaren aurrean. Gehienek geroa ukatzen dute. Ez, noski, beren iritzi eta ametsetan, ekinzetan baizik. Lehengoari lotuak daude.

Besteak, berriz, geroa gaurkotzen saiatzen dira, egiazko gaur ori ahazturik.

Geroaren burrukan dagoen ezin nabarmena zuritzeko bi era.

Ezertan sartu gabeak alde batera utzirik bitan zatitzen da gizartea

gaur: aurrerakoien eta atzerakoien artean ain zuzen ere. Baztertu ditugu ezkerre-eskubia itzak. Auek iragan berriko atzokoak ditugu. Auen aurretik liberalak edo konserbadoreak ziran. Lehenixeago klerikalak eta antiklerikalak. Edo katoliko edo protestante. Edo kristau edo moro. Edo Erromarrak edo barbaroak...

Betiko auzia dugu. Gaurkoa dan lehengo bat eta gaurko ez dan baiña gaurkoa behar lukean gero bat.

Gizona, gizon izango dan gizarte bat nahi dugu. Erri bakoitzak bere tokia izango duen gizarte bat. Baiña ortarako guk gaur bizi dugun egunetik asi behar dugu. Ez, noski lehendik datorrigun gaurretik edo guk amesten dugunetik, guk gaur bizi dugun egiazko orainetik baizik.

Egiatzko gaurrari buruz egindako azterketa eta kritikaren bidez bakarrik joan gintezke geroaren billa.

Egiatzko gure gaur orren azterketatik bakarrik jabetuko gera gizonak eta Erriak salduak daudela. Eta guk egingo dugun gero ori zahartua eta atzeratu arkitu behar dute gure ondorengoek nahi eta nahi ez.

Zahartua eta atzeratua ain zuzen guk eskeiñitakoa aztertzeko eta kritikatzeko gauzatu ditugulako, noski.

Egiatzko geure egunetik amesten dugun geroaren atzetik goaz. Baiña jakin dezagun ongi guk egindako au oso motz eta atzerakoi arkituko dutela ondorengoek.

ARANO

BIDE BAT BEHAR

Euskal kulturagintzan etengabe saiatzen garenok (andereño, albistari, idazle, irrati-hiztun, alfabetatzaile) ongi dakigu euskeraren batasuna norainoko behar hertsia den. Gauza bera idakite, eta egunero dastatzen, euskeraz mintzatuz Euskal Herrian barrena ibiltzen direnek. Erderaz eta erdal kulturagintzan ari direnek ez bestek diote: «Poliki! Kontuz! Utz hori gerorako!».

Ez dago poliki joaterik, ordea. Dударik gabe polikiagi ari gara joaten; eta ez da gaurko kontua hau!

Bi arazo nagusi ditugu orain erabaki beharrez: 1) Aditza edo berboa. 2) Hiztegia.

Bigarrena piskanaka, baina deliboratuki, egin behar den lana da. Ikastoletako hiztegia gutxienez (2.000 bat hitz) ahalik eta laisterrenik finkatu behar da. Nork finkatuko? EUSKALTZAINDIAK, noski.

Lan hau aurrera bide doa, eta astero biltzen omen da Euskaltzaindiak izendatutako Batzordea. Ikastolen arduradunek, bestalde, liburuxka bikain bat prestatu dute honi buruz. Hitz batez, hiztegiaren lehenengo urratsa den ikastola-hiztegia aurrera doala dirudi. Laister burutuko ahal da! Eta argitara emango.

Aditzaren arazoa, berriz, gelditurik bide dago. Euskaltzaindiak izendatu zuen Batzordearen bultzada, ez bide da ageri. Hots, aditzaren arazoa garbitzeko beharra ezin haundiagoa da.

Berriz ere: nork garbituko? Eta berriz ere erantzun berbera: EUSKALTZAINDIAK garbitu behar du.

Noiz, ordea? Ez dut uste hauz haur ikastolentzako hiztegiarena baino zailago denik. Benetan ez. Euskaltzaindia, ordea, bildur da, itxura denez, aurrera jotzeko; eta euskalari batzuk ere bai.

—oOo—

Aditzari buruz, beste problema askori buruz bezala, euskerak baditu lau euskalki nagusi: bizkaiera, gipuzkera, lapurtera, eta zuberera. Hauen artekoak (baxenabarreak, eta abar), literaturari buruz batez ere, itzalik ez dute. Hots, euskera IDATZAREN batasuna behar dugu aurrenik.

Aditzari gagozkiorik, halere, hautakizuna ximpleago da. Bizkaierak laguntzaile berezia du alegiazko adizkietan («egin»), eta horrenatik zuberera baino ere urrunago gertatzen da erdi bidetik. Ondorioa hau da: lapurtera hautatu behar da, ala gipuzkera.

Goazen orain xehekiago. Zein lapurtera? Zein gipuzkera? Zertan datza bien arteko desberdintasuna? Zein irizpide har gidarizat?

Ahal delarik, eta euskaldunen artean hesi bat sortzen ez delarik, ez dugu euskera idatzia larregi urrundu behar gaur euskeraz mintzo den herriaren hizkeratik. Nola mintzo dira gaurko euskaldunak gehienak, beraz?

Lapurtera «klasikoa» ahitua da: «derautz», «neraukon», «dakidikaio», eta abar, ez dira inun esaten. Lapurtera klasikoa lapurtera arkaikoa da aditzari dagokionez.

Gaurko lapurtera eta zuberera, bestalde, oso oso gutxi erabiltzen dira. Lapurdi-ko itsasertzean erderago gutzit nagusiturik; eta euskera entzun nahi izatekotan, Sara-ra Senpere-ra jo behar da. Hazparnen, jakina denez, baxenabarreaz mintzatzen da; eta gauza bertsa Beskoitzen, Mugarren, Itsasun, Makaiian, eta abar. Zuberetan, berriz, denetara 16.000 lagun, Maulen (6.000) ez da euskeraz mintzatzen; Atarratzen (2.000) arras gutxi. Barkoxe da herri koskorren artean euskaldunena.

Baxenabarrera bera (kontuz!) arras ahulduta dago gazteen artean. Lehengo egunean bide zuzenetik jakin dudanez, Donapaleuko ikastolan (26 haur) BIK dakite euskeraz hitzegiten, eta beste bik ulertzen;

gainerakoek zipitzik ez. Haur horiek, halere, Donapaleukoak eta Garruzekoak dira; eta beren gurasoek, hango nagusi guziek bezala, euskeraz badakite, eta ongi jakin. Baina etxen ez da egiten gaur, ezta Amikuzeko baserrietan ere.

Euskalkien bizitasunari buruz, hortaz, gaurko lapurtera hautatzekotan, gaur txit ahula den euskalki bat aukeratzeko genduke; eta ba dirudi gipuzkera litzakeala bidezkoago.

Literaturari begiratzen badiogu, berriz, azkeneko bi mendeotan gipuzkeraz (edo gipuzkera osotuz) idatzi da gehiena. Lapurterazko literaturaren isuri oparoa, 1789ko gertaerak eten zuten; eta orain dela mende pare batez geroztik, lapurtera «klasikoa» agortu egin da, bai liburuetan bai lapurtarren ahotan. Leizarraga, Atsular, Etxeberri, Gasteluzar, Haraneder, aspaldiko izenak dira. Barbier, Otsobi, Leon Leon, Soubelet, berriagoak dira, bai; baina ez dute inondik ere haien maila iritsi, ez mamiaz ez irakurleen eta jarraitzaileen kopuruz; are gutxiago, noski, Hegoaldean. Lapurtera zaharren joera ez da joera nagusia azken urteotako euskal literaturan.

Gipuzkerak eman ditu, aldiz, aspaldisko honetan, euskaltzalerik gehienak eta ugariak: orain dela bi mendez geroztik, eta literaturaren mailan, gipuzkera nagusitu zaio lapurterari. Hizkeraren aldetik oinarri bila abiatuz gero, hor ditugu, berriagorik aipatu gabe, Larramendi bera, Iturrigala, J.B. Agirre, Laridabal, Kardaberatz; eta, batez ere, Mendiburu eta Gregorio Arrue, biak liburu askoren egile eta idazle jator.

Gorago aipatu ditudanak aipaturik, gipuzkeraren aldeko joera honi tenk egiteko arrazoin sakonik ez da ageri; eta gure euskalaririk jantzienean argi-eta-garbi jakinarazita dute hau.

—oOo—

Beti aditzari gagozkiorik, zertan datza lapurteraren eta gipuzkeraren arteko desberdintasuna? Puntu honen erantzunean kontuz ibili behar da.

Lehen-lehenik, desberdintasuna TXIKIA DA; eta aditz-kera edo joko eskuarretan desberdintasunik ez dago: naiz, dezaket, gaitu, eta abar. Aski da Kanpion-en Gramatika aztertzea, esate baterako, horretaz jabetzeko.

la puntu nagusi bakarra honetan datza: dizut / dautzut, zigun / zeukun, dizaion / diozan edo diezon, eta abar. Hau da: ZER-NORK-NORI elementuak dituzten formetan bakarrik. Azkuek berak esaten zuten, bestalde, baita Baxenabarren ere «nion» entzuten da askotan, «nagon» en beharrean; edo «diot» «dakot» en beharrean, eta abar. Forma gutxitan dugu istilua, beraz, oro har.

Anitz aldiz aipatu izan da (eta neronek ere bai) gipuzkerazko paradigmatik duen akatsa. «Ekarri diat» esakuntzak bi gauza desberdin adieraz ditzake: «nik hiri ekarri dauat» (L), alegia, nik hiri ekarri zerbait; ala, hika mintzatuz, «nik (etxera...) zerbait ekarri diat» (L), alegia, nik zerbait ekarri. Lapurterak biak berzetan ditu: «ekarri diat» / «ekarri dauat».

Aski da akats hau gipuzkera baztertzeke? Ez ahal da akats larri bat «gari» (trigo, blé) eta «garhi» (delgado, mince) ez bereztea? Halaz ere, Iparraldeko hiztunen eta literaturaren kaltetan, kh, lh, rh, nh, th, ph, guziak baztarrera botatzea erabaki da batasunaren fagoretan.

—oOo—

Bi ohar egin behar dira hemen, ene ustez, ideiak garbi uzteko:

1) Gipuzkeraren aditz-jokoak onharturik ere (dizut, nizun, genizaila, eta abar), ez da inoiz proposatu gipuzkera hutsa bere horretan, eta behar dituen eraskinak gabe, on-

tzat hartzea. Baionako lanetan beretan (1963-1964) «dut, duk», eta abar, saila hartu zen ontzat (ez «det, dezu», eta abar); eta «nuan» ekin batera «nuen» onhartu zen, eta gainerakoak.

Infinitiboa (ekar, gerta) eta partizipioa (ekarri, gertatu) berezteari, esate baterako, bidezko derizkiote gaur denek. Hots, berezketari hori gutxitan egiten da gipuzkeraz; baina beti Iparraldeko euskalkietan.

Alderantziz, «esan du» eta «esan egin du» berezketari bizkaieratik hartu dugu.

ZER-NORK-NORI aditz-jokoetan gipuzkeraren paradigma proposatuz, beraz, ez da gipuzkera osoa ez soila inoiz proposatzen. Azkuek berak, bizkaitarra izanagatik, GIPUZKERA OSOTUA proposatu zuen beti. Eta «gipuzkera osotua» hitzek, aditzari gagozkiorik, ZER-NORK-sailean gipuzkerazko formak gutxi gora-behera besterik ez du adierazten.

2) «Gipuzkera» deritzan euskalkia Nafarroa barrena ere hitzegiten da. Barrankan, esate baterako, Ziordian, Olaztin, Altsatsuan, Baikaioan, Etxarri-Aranatzen, Lizarragan, Dorraun, gipuzkera hutsez mintzatzen da. Eta Nafarroako gainetako euskaldunei, fama denez, ez zale gipuzkera zail gertatzen.

—oOo—

Euskaltzaleok zai gaude; eta gertu ere gaude, gehienok bederen, Euskaltzaindiaren erabakiak betetzeko. Berandu izan baino lehenago nahi genduke bide bat. Euskaltzaindiaren etsaiek, sasi-jakintsuek eta nolanahiko ultrek jo-ta-ke ekiten bait diote beren anarkiari.

Euskaltzaindiak du, beraz, azken hitza.

LARRESORO

ARGIA

Zuzenadaria:

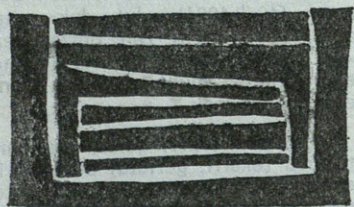
MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez gaidetu
Salmetan (ale bakoitza)	6 pezeta

ZENBAit gaRA

«Ur goyena, Ur barrena Urteberri egun ona. Graziarekin osasuna pakearekin ontasuna. Jaungoikuak dizuela egun ona».

BERRIAK

● Zer moduz irakurle. Zer modutan pasa dituk jaiak. Ondo? Tira ba, poztan nauk. Oraindik ez dituk erabat amaitu noski. Baina, nahikoak duk. Ala ez? Haizena haizela, konforma hadi. Egon hadi ere seguru badela hi baino eskasago iragan denik.

Gu lau neba arreba gaituk etxean. Gurasoak, pareak bai. Osaba izebak aski, lengusuak ugari. Koinatuak... paso, eta «suegriarekin» jokorik hobe ez. Enbido!

Denbora batetan uste nian familia handia ginel. Bai zera, orainxe ohartzen nauk ez dela familia handirik, are gutiago handiegirik. Nahiz eta familia batetan senide mordoa izan, errazago sumatzen da falta denaren hutsunea, dauden iskanbila baino.

Baina, ez dizkiat neure penak kontatuko. Gora bihotzak. Herriaren daukagu. Urteberri on eta... berdin irakurle, berdin.

● Abenduaren 18 eta 19an. ospatzeko zen Eibarren «Ez dok amairu» taldearen saioa. Hala ere bezperan ezezko erantzuna jaso zuten antolatzaileek. Horietako antolatzaile batek kalean esan zigun:

«Hi, bixar eztaok Baga, biga, higa-rik».

«Zer(g)aittik?».

«Haretxe(g)aittik».

Dena den, antolatzaileek ez diote utzi. aiaa atzeratua izan da agintarien erantzunaren zain. Beharrezko eskaria zuzendu zaito berriz dago-kionari. Oztipoak ez dirateke sortuak amor emateko, gehiago saiatzeko baizik.

Eta oztipoak aipatu ditugunez gero, irakurleak sumatu du oraingoz nondik etorri ohi zaizkigun zorioneko oztipoak. Baina bada berririk ere. Eskuin-eskuindarrek ezezik, ezker-ezkeriarrak ere hasiak ditugu joko berdinean, hots, euskal jaiak boikotatzeko. Norkut ote diran sasi-ezkeriarrak? Ba, guti gora behera, «ikastolei laguntzeko» zenbait jaialdi eratu ohi dutenak.

Honako honetan behintzat alferrikoak izan dira beren asmo txar guztiak, jaialdiko sarrerak ea guztiak salduri bait zeuden. Baina, dena, dela, gauza bat dago garbi, alegia, punta batetakoak eta beste-takoak elkarri eskua emanik ari direla gure Herriaren aurka.

● Hilaren 20an. Ataun San Gregorio delakoan, eta Guraso Elkar-teak eraturik, Imanol Laspiurrek hitzaldi bi eman zituen. Lehenik, 13-17 urte arteko gazteentzat «Euskal Gaztea gaurko gizarte» zer-tan gaia erabili zuen. Ondoren, nagusientzat, «Euskal giza-emakumeak gaurko gizarte» gaiaz mintzatu zen. Harrera ezin hobea eman zioten ataturdarrek hizlari jori eta trebe den Imanol Laspiurri. Asmo ederrak omen daude San Gregorio-ko gazteen artean. Poztutzen gara poztu. Hurrengo batetan mintzatu gara horretaz luxaxeago.

AIPAMENAK

● Aurrez aipatu genduen, eratuak dira Bergaran, Euskal Herriko ekonomiaz, hizkuntzaz eta histori-az zenbait hitzaldi. Lehen astean, ekonomiazkoak, ondorengoan hizkuntza eta historiakoak. Lehen astean ez genduen izan Bergara joaterik, ez

eta «Amatiño» bera bidaltzea ere. Bigarren astean ordea, biok libre ginenez, elkarrekin joan ginen.

Lehen bi hitzalditan, Patxi Altuna eta Xabier Kintana mintzatu ziren, Imanol Laspiur erdiko zutela. Hirugarren hitzaldia, Joseba Intxaustiri zor diogu.

Lehen egunean, Patxi eta Xabier euskaltzainek, Imanolek eginiko galderak erantzun zieten. Euskaldun zertako? Merezki ahal du euskara salbatzerik? Euskal Herria euskarik gabe, Euskal Herria bai ote? Nola dugu euskara gaur egun Herri mailan, kultura mailan... Euskara gai ote kultura arloa lantzeko? etab. etab. Zoritxarrez, edo-ta hobe esan, zorionez, elkarrekin bat etorri ziren, nor bere aldetik, hizlari biak.

Hurrengo egunean, aurrengo saioaren jarraipena genduen. Nortzuk dira euskara lantzen dutenak? Zer dira? Euskararen ofizialtasunaz zer? Ikastolan, batxilergoan, unibertsidadean... beharrezko ote zaigu? Batasun beharra, zenbaterainokoa? Zertan datza batasunaren eragotzen handiena? Nola abiatu dira historiaren barrena, aurren gure egoera honetan aurkitu izan diren nazioak?

Puntu bati buruz ez ziren hizlariak bat etorri, euskara batuaren aditzari buruz, noski. Nork bere arrazoiak azaldu zituen, linguistika arrazoiak, soziologia arrazoiak eta beste.

Gipuzkoako aditza dugu bai hedatuena eta erabili. Bai orain eta bai azken 200 urtetan ere. Hala ere gipuzkoarrek galduta dute zenbait era (zenbait gipuzkoar belarritan min egiten badu ere) eta badirudi penagarria lizatekeela herriak beste euskalki batzutan erabiltzen dituen zuzeneko erak, batasuna dela eta utzi beharra. Dakienak ez dakienaren aurrean burua makurtzeko ez dirudi bidezkoa denik. Gu bizkaitarrak gara eta badakigu apurtxo bat horretaz.

Altunak esan zigunez, linguistika arrazoiak kontuan harturik, aditz lapurtarra nahiz gipuzkoarra maila be-rean omen ditugu. Ez dugu uste horrela denik, linguistika horretan gurea ez den beste hizkuntzaren batetan ez bagara oinarritzen behintzat. Euskara gara aztertzen ari, eta euskal linguistikaz, giputz aditzak ez du isil isilik egon baino.

Bestalde, uste dugu, soziologia arloak baduela linguistikaz ez duen abantaila bat. Hala ere, zenbaterainoko indarra du delako soziologia horrek? Azken 200 urtetako giputz aditzaren nagusitasuna aipatzeak ez ote dakar berez Bidasako muga onartzea?

Dena den, egia da, bizkaitarrei ez zaigula arrotzegi egiten gipuzkoako aditza. Kantetan, irakurgai-etan, elizkizunetan etab. nahiko erabilia izan bait da gure artean ere.

Amaitzeko, gure iritzi apalez, aditz legea eta hizkuntza beraren logika lapurtarren alde daude. Praktikotasuna ordea, gipuzkoarren alde. Seguru gaude, «laissez faire et laissez passer» delakoaz baliatuz, gipuzkoarrek aurrez duela borroka irabazia, Baina, zoritxarrez edo zorionez, bada gazte multzoren bat gauzak zirikatzeko asmoz.

● Lehen hitzaldia ospatu zen egunean, Santa Luzia zen, jostunen eguna. Neska neskak eta gainontzekoek beren burua jostun-tzat agertzen duten eguna.

Bergararik etxera gindoazen. Gau hotza benetan. Bide ertzeak zuri zuri zeuden. Eta oraindik ez ziren hamarrak baino. Eta hara non, Platenxian, hogeitaka neskak behatzen lodia erakutsi zigun. Geratu eta lau eraman genituen Eibarrera. Epeletan joan ginen. Autoak kale-fazioa duelako, noski!

● Hirugarren egunean, Joseba Intxausti euskal historiari mintzatu zitzaigun. Euskal Historia... haxe hau gaia... gai itzala... nork muga-tu ordubete inguru iraungo duen hitzaldi batetan?

Josebak, «Lehen Paleolitiko» delakotik, erromatarren garairarte mugatu zuen bere hitzaldia. Argi-asko mintzatu zen. Apalki, asko erabilia ez den terminologia batez edonork ulertzeko eran. Mailaz maila, entzuleak jarrai lezaiokoen eran. Gizakiaren sorkundea, gizaki ho-

ren «gizontzea» edo zentztunez eta adimenduz gizon bihurtzea. Euskal endaren lehen aztarrenak. Lehen kultura. Artzaintza, lurgintza, buztin-gintza, ukantza, jabegoa, haizogoa etab., erromataritza arte.

Amaitzen polito asko moldatu zen helkarriketa. Joseba Intxaustirekin batera, Federico Zabala kondairagile ere bertan zen.

● Hilaren 18 eta 19an. Arrasaten, Diska eta Liburuaren Azoka eratu zen. Udala bera antolatzaile zela eta «Danok» Kultur Batzordearen laguntzarekin pean.

Laurak aldean, Euskaltzaindiak izendatua duen Batzorde Nagusiaren zuzendaritzaren pean, euskal alfabetatze ikastarotako arduradunak bildu ziren. Mahaiko, Angel Irigaray, Juan San Martin eta Jose Luis Lizundia.

Bada nahiko nahaspila alfabetatze taldeen artean. Gutienik arazo batez etorri zen bat Biltzarra, alegia, euskal alfabetatzea, euskaldunok euskaraz alfabetatzeko dela, ez besterik. Hots, bide honetan abiatzen ez den taldea ez dela alfabetatze kanpainaren zentztunez ari. Tontoa ez denak uler dezala.

Arratsaldeko 6tan. «Lore Gazteak» izeneko dantza taldearen saioak hasiera eman zion azokari. Bazen jenderik aski hasi orduko. «Stand» delakoak polito moldatuak Elizaren eta Udalaren arkupean. Ez ziren Durango haina «stand», baina bai ezagunenak eta baliotsuenak. Bertan ziren, «Auspoa», «Kuliska Sorta», «Lur», «Jakin», «Etor» «Euskaltzaindia» bera, eta beste zenbait.

Beti agertu ohi da liburu berri- ren bat era honetako azoketan. Arrasaten bi erakutsi zizkiguten. Itxaropenak, «Kuliska Sorta» derit- zan sailean barrena argitaratutako Hegatsez izeneko gaurko euskal idazleen antologia bat. Lur Editori- alak berri, Ipuin Sailean progra- matutako Amazonetako Indioak.

Arratsaldeko 7tan. mahai borobila eratu zen. Jose Luis Lizundiaren zu- zendaritzaren pean, Ibon Sarasola, Juan San Martin, Juan M. Leku- na eta Jose M. Satrustegi jaunak mintzatu ziren.

Lehenik, Juan San Martinek, Eus- kaltzaindiko idazkari denez gero, azken urteotan argitaratu diren eus- kal liburuen berri eman zigun. Ale- gia, urtean urtean gero eta euskal iburu gehiago argitaratzen dela adieraziz. 1963 urtea izan omen zen lehena, hileko bi liburu argitaratu zirela. Zortzi urte barruan ordea, asteko bat argitaratzera helduak gara. Gehien lantzen den arloa li- teratura soil omen da, hau da, nobela, ipuin, saiara etab.

Ondoren Ibon Sarasola mintzatu zen. Erantzun ere erantzun zien egin zioten galderiei. Irakurle eta idazleen arteko harremanez. Irakurleek eta idazleek elkarrekin loturik behar dutela ibili.

Entzuleak: «Irakurleak ba ote du merezi duen hainako eta hainbat idazle?»

Mahaia: «Horixe bai, gure artean idazlea irakurlea baino aurreratuago ari da. Hortan ez du irakurleak atxakiarik».

E.—«Hala ere, editorialek argi- taratu ohi dituzten liburuak ez dira beti irakurleen gogokoak».

M.—«Ez, agian ez, baina edito- rialek ere ez dute argitaratzen na- hi dutena, edo-ta nahi luketena, ahal dutena baizik. Kontu izan, edi- torial gehienak harpidedunak bali- tu ohi direla gehien bat. Irakur- leak kondizionatu ohi du editorial eta idazleen maila».

E.—«Baina, idazle onik balitz, irakurlea ere ugariagoa lizateke. Ez ote?»

M.—«Iatez, aldrebez behar luke izan. Gutien artean ona azaltzea, miraria lizateke. Edozein idazle- ki- ro bat behar du, idazlea ez da erabat jaiotzen, egiten baizik».

E.—«Ez ote da gaur inoiz baino gehiago irakurtzen?»

M.—«Bai, dudarik ez. Gero eta gehiago. Baina zoritxarrez, irakurle onena eta saiatuena idazlea bera dugu. Irakurlea, irakurle soil be- zala, urriegia da euskal literatura- ren barrena».

Gerotzik, Juan Mari Lekuona «Auspoa Liburutegi» eta bertso- laritza mintzatu zen. Aita Zabala lan ikaragarria egiten ari dela esa-

nez. «Auspoa» liburutegiak ahitu ote dituen bertsolari zaharrak? Ez, ez eta pentsatu ere. Ez beldurrik izan horretaz. Ehundaka bertsolari aipatzeko daude oraindik. Eta bertsolariak eta bertsoak ezezik, bai eta ipuinak, ziriak, gertaerak, irte- naldiak etab. Herriaren iturria ez bait daiteke zenbait liburutan agor- tu.

Satrustegi jauna Nafarroako ego- eraz mintzatu zen. Nola duela zen- bait urte Nafarroako giro motelaz ohartuz, Iruñeko Diputazioak «Prin- cipe de Viana» euskal hilerokoa sortu zuen. Egun 7.000 familiatara zabaldurik dagoen hilerokoa, eta nafararren artean egin duen me- sedea eta eragin duen giroa neur- tu ezinezkoa dugu oraindik.

Beste maila gorago batetan, or- dea, «Linguae Vasconum Primitiae» sortu zen geroxeago. Euskara hi- zuntza bezala aztertzea helburutzat duen aldizkaria. Eta horrez gaine- ra, honako aldizkari honek hizkun- tzaren arloari dagokion bezala, beste aldizkari bat ere sortua da etnografiari buruzkoa, alegia, «Cua- dernos de Etnologia y Etnografia de Navarra» delakoa.

● Hilaren 21an, Santo Tomas eguna. Donostian «Santomasak» eta Arrasaten «Santamasak». Gu Do- nostian izan ginen. Emaztea senda- gilearena eraman behar izan gen- duen. Gaixo ote dagoen? Ez, ez, ez ardurarik izan. Bete bete dagoela, ez besterik. Enea da errua.

Baina joan baginen, joan ginen. Ez genduen guk uste «santomasak» horren jaiak zirenik. Ene amatxo, zer zen hura! Parte zaharrea be- hintzat ez zegoen lasai ibiltzerik. Are gutiago Plaza Zaharrean eta Trinidadetakoan. Bata zein bestea, jendez josirik, gaiezka zeuden.

Asti apur bat ere izan genduen San Telmo Museoraino joan etorri bat egiteko. Gogoan genituen orai- dik Joseba Intxaustik Bergaran esandakoak. Bertara hurbildu ginen

ba, Urriagako buru hezurra ikuste aldera. Gure lehen arbasoak ez ote du ba merezi bost pesetako bisita- txoa?

«Txistorrak» hamar peseta balio zuen ferian. Urriagako aitona zaha- rrak ordea hogereko soil bat. Fe- ria gaiezka, San Telmon berriz, buru hezurra eta biok bakarrik, aurrez aurre. Hau duk komeria!

Zeruko Argian ere izan ginen. Es- traineiko izan ere. Bulego polita muntatua dute, guk geuk uste gen- duen uste genduen baino handiagoa gainera. Bertan ezagutu genduen jende berria, hots, Atxaga, Aran- de eta Urola bailada bere «men- de» duen Gaztaniaga. Erromatik itzulia, agian.

LIBURUAK

● Etor-ek ateratako «Egunkari 72» delakoa jaso dugu. Aurtengo alde honek zenbait aldaketa dakar iazkoarengandik. Onerako delakoan gaude. Gutienik behintzat, iazkoa baino «urtekariagoa» dugu, esan gura dugu, zera, erabilgarriagoa eta praktikoagoa dela. Egituraz ere iraunkorragoa dirudi, iazkoa orritz orri erabat aletu bait zitzaigun be- rehala.

Bestalde, aipatzen dituen gaiak (nekazaritza, arrantza, industria, komertzioa etab.) badirudite, gure literatura eta folkloreak baino zer ikusi gehiago dutela urtekari ba- tez. Euskararen aldetik ere zertxo- bait aurreratu dugu. Hala ere, ho- nako urtekari honetan barrena ez da beti euskara berdina. Etor-ekoek ez bide dute nahiko indarrik edo- ta arrazoirik beren idazleei eus- kara era bakar bat esijitzeko. Hala ere, mutilak, gutienik liburu be- rean...

URTEKARI 72. Etor. Bilbao 1971.

AMATIÑO

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte be- tetzean, orain arte bezela, gure Probintziaren alde lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar guztiei.

ORDEZKARIAK

ARABA, BIZKAIA, GIPUZKOA, eta NAFARROArako LAU ORDEZ- KARI nahi dira, probintzi bakoitzarako bat, eta ahal dala Bilbaon, Donostian, Gazteizen eta Iruñian bizi diranak.

BALDINTZAK

- Gazteak, irikiak eta gogo bizikoak.
- Euskeraz dakitenak izan behar dute.
- Erdi-maillako eta Euskal unibersitarioak egin dezake- teana.
- Ez da beharrezkoa gurekin bakarrik lan egitea.

ESKEINTZAK

- Euskal kulturaren alde jarduteko aukera.
- Komisio bikañak.

NAHI DUTENAK, ESKUZ IDATZI BEZAIGUTEKE, BERE ARGAZKIA BIDALDUZ, ETA ESKATZEN DITUGUN XEHETASUNAK EMANAZ. Bialdu honera: ZA-1001 - ZERUKO ARGIA - Okendo, 22 - DONOSTIA.

Bengala askatu baten alde

Bost Estadu inperialisten jokoa

Egun hauetan, Bengalako alderdiak bere jabetasunaren egiturak jaso nahi ditu. Herri zatitu honetako alderdi «askatuan», bertakoen asmo ezinelkartuak eguzkipera irtetzeri dohazte. Pakistango fazisten inperialismoaren aurka borroka egin duten Parlamentuko diputaduek, armadako ofizial gazteek, ikasle ta irakasleek, nekazariak eta bestelakoek gogor ari dira herri mailako agintea bakoitzak ikusten duen arabera ezartzeko.

«Nazio» mailan berriz, India inperialistaren eragina ondo asko nabarmetzen da. Pakistango fazistek Sotaldeko Bengalan egin izan duten zapalketa osoa ta azken aldi honetako errepresio beldurgarria kontuan hartuarren, Indira Gandhiren armadak Bangla Desh-ko politika berrian bere «legea» jarri nahi duela aitortu behar da. Honek jarri nahi duen Estaduaren kolorea ezkerrekoa da, baina ezkerregira joaten utzi gabe; abetzalea bai, baina gehiegikeririk gabe.

Bitartean, Bangla Desh-ko ekonomia lur jota dago. Pakistango armadaren errepresio garaian bengalatarrei bidali zitzaizen laguntza osoa beste nunbaitera zuzendu zen. Yute zerabilten lantegiak aspaldidanik gelditu aurkitzen dira ta ihes eginda hauen nagusi pakistandarrek. Lanazak Bangla Desh-ko bazter guziak jo ditu.

Bengla Desh-ko etorkizuna eraikitzen diardutenek ezinbesteko eragozpideak gainbera bota beharko dituzte. Hoiak dira gaurko «bloke» barnean mugitzen diren estadu inperialisten ondoren. Nazio asko ta asko katastroearen mugetan bizi dira haien nagusikeria sendotzeko.

Europar, Ozeaniar, Ameriketako, Asian eta Arikian bizi diren herriek «existitzearen» truke zapalketa politikoa jasotzen dute. Bengla Desh-ko Herriak jasan izan duen eta jasan beharko duen memento latza ezker eskubiko inperialistek zor die.

INDIA

U.R.S.S.en baimenarekin mugitu den Indiako gobernuak argi asko agertu ditu zeintzuek ziren bere benetako asmoak. Bangla Desh-ko lurraldeetan zabaltzen zihuan etorkizun iraultzailea lehenbaitlehen moztu ta bengalatarren abertzaletasuna New Delhiren menpean aurkitzen diren Herrietara zabaltzen ez utzea izan dira Indiaren kezka nagusiak. Horretarako I. Gandhiren armadak agente berria Awami Elkarteko eragile moderatuaren eskutian jartzeko ahaleginak egingo ditu.

Bestalde, bere «pakea» sortadean ezarri ondoren, sartaldeko Katxemira bereganatzen errexago izango da Indiako indar inperialistentzat. Bide batez, Txinaren laguntza jaso zezakeen India barneko mugimendu iraultzailea itorri gelditu da ta Indiaren jokabidea, bere osotasunean begiraturik, Herri lotuen aldeko jokabidearekin ez dela nahastu behar esan daiteke.

PAKISTAN

Inglaterrak gertatutako Pakistango Bengalarekiko inperialismoa latza eguzkipera irten zen Mujibar Rahmanek bere Herriaren jabetasuna iragartzeko unean. Gertatu zuten errepresio beldurgarri haren bidez, hordurarte ezagutzen ez genuen Pakistango fazismoaren berri izan gendun. Pakistango jauntxoek mugitzen zuten Bengalako aberastasun guzia ta hemengoen zapalketaren bidez oparitsu bizi ziren.

Horain, galdutako Bengalaren truke Katxemira menpean gordetzen jarrai nahiko dute ta hori ez da oso zaila izango Ali Bhuttok zuzentzen duen gobernu berriarentzat. Zenbatek jasan beharko ote dute Pakistanen menpean Bengalak jasan behar izan duena?

U. S. A.

U.S.A.k Asian ditun interesak Herriak zapalduaz zaintzen dituela gauza ezaguna da. Musulmanen eskutian petroleoa aurkitzen delarik, oso ongarria zen Nixonentzat Islamabaden aurka ez jokatzeko. Bide batez, Bengalatarrei laguntzearen ezer egin gabe gelditzean, Nixonek Pekinen egitera dohan ikustaldian traba bat gutxiago izango du.

Dena dela, U.S.A.k Bangla Desh-ko herri borroka U.R.S.S. ta Txinaren arteko ezin ikusiaren ondore bat bezala atzeman da ta horrela obe. Izan ere, bide honetatik lurralde haietan sartzeko eskubide gutxiago izango bait du Amerikako inperialismoak.

U. R. S. S.

«Bloke»en arteko politikan oso garrantzitsua da Txinaren influentzia saila ondo mugatuta uztea Moskuko politikarentzat. Bengalako lurraldeetan bere influentziaren indarra sentitueraziaz, Txinako estaduaren mugak kontrolatzera irixten da. Erreformista tankerako Herriei lagunduaz, maoisten indar mugatzen ditu.

Bangla Desh-ek bere jabetasuna Moskuri zor baldin badio ere, honek jarritako bidetik dabilen neurrian soilki laguntza jasotzen jarraituko du. Errusiaren jokabidea Txinaren aurka gehiago zuzendu da Bengalaren alde baino.

TXINA

U.S.A. ta U.R.S.S.eko inperialismoen agintekeria alde batetik eta haien menpetik askatu nahi duten Herrien borroka iraultzailea beste aldetik osatzen dute kontradizio nagusiaren bi alderdiak Pekineko zuzendari gorrirentzat. Bangla Desh-ko nazioaren aldeko borroka Idela nagusi horretan sartzen ez delarik, bengalatarren liberazioko borroka Pakistan ta Bangla Desh-ko txakur burgesen arteko borroka bihurtu da. Maok eta mundu guziko bere akolitoek hori zioten, baina Txinako armak Pakistaneko fazisten eskutian aurkitu dira ta Mao Pakistango inperialisten esku kriminalak bere eskutian berotzen batere lotsarik gabe ahalegindu da. Txinaren naziokeria «bloken» politika inperialista onartzearaino iritxi da ta bere «blokea» osatzeko Pakistan giltzarri bat zen.

Txinak Pakistango inperialismoaren alde jarriaz bengalatarren aurka jokatu duela ikusirik, Maoren mitoan itxaroten zuten hainbat herri, Alderdi ta akolito zalantzan jarri dira; Herri sozialista ausarditsuena ere txobinismoan eror daitekeala uste zutenak zoritxarrezko frogantza eskuratu dute; sozialista direnak horain ba dakite berak daramaten izen berarekin ere inperialismoaren alde ta Herri zapalduen aurka joka daitekeala.

Munduko egoera larri honetan gizon osoaren serbitzuko egitura politikoa eraikitzea ez da egun bateko lana izango Bengalatar eragileentzat. Lortu dutena ez da gutxi baina lortzeko gelditzen zaiena zabalagoa da.

Gaurkoz, Indiako armada ta honen influentziatik aldegitoko borroka ugari egin beharko dute. Bihar, Bengala osoaren batasuna lortu beharko dute.

Herrien arteko benetako nazioartearen ez dago zuzentzerik «bloken» politikarekin, Inperialismoa Amerikarrarena baino areago doha. Nazio guzien askatasunak bakarrik oinarri dezake benetako nazioarte.

D. IZA

Munduko egoera

Gauzak Lehenean ala Berritzen

Gauzak aldatzen ari dira. Gure begien aurrean aldakuntzarik bada. Giroa egotzendoa. Aurtengo bertarako eragiñik izango dute.

Urte honetan, munduko arazoetan Asia-ren garrantzia geroz eta aundiagoa dala garbi ikusi da. India aintzakotzat artu beharra dago. Bengala-ko gertakizunak ala azaldu du.

Baina aintzindarritza dutenak, geroz eta indar gehiago izango dutenak, Japon eta Txina dira.

Gida galdu arren, bere burua altxatuz, Japon munduko ekonomian lehen mailan arkitzen da. Ipar Amerika eta U.R.S.S. bakarrik ditu indartsuago. Orain arte Japon, bai militar arazoetan, baita politika arazoetan ere, Ipar Amerikaren menpean egon eta jokatu da. Ipar Amerikaren morroi leial bat izan da. Gerora gauzak berdin izango diran ala ez galdetzea bidezkoa dala uste dut ordea.

Japon-ek Asia-ko lyrralde askotan diru ugari jarri edo inbertitu du. Diru hori zaindu beharra dauka. Horretarako bere gustoko gobernuak egotera litzake biderik egokiena. Asia mailan ez zaio Japon-i iraultzarik komeni. Horrelakorik gerta ez dedin ahaleginak egin ditu. Kinka larrian arkitzen zen zenbait estaduri diruzbeta guda-tresnaz laguntzen ikusi da behin baiño gehiagotan. Bost urtetarako den ekonomia plan berian izugarrizko diru pillak eginkizun horretarako zuzendu behar dituzte.

Egitate hau Ipar Amerikak oso begi onez ikusten du. Ipar Amerikak berak nahi duela ere aski garbi dago. Orain arte Ipar Amerikaren zen Okinawa ugarteak Japon-en eskutian nola gelditu dan jakiteak ederki adierazten du gogo hori. Eraman duen jokoak fruturik ez duela emango bakarrik ez, galgarri zaiola ikusi duanean jokaraz aldatzea pentsatu du Ipar Amerikak, ain zuzen. Uztera doan lekua Japon-ek beteko du. Japon-ek beraz, gero eta indar aundiagoa izango du. Ekonomia mailan bakarrik ez, militar eta politika mailan ere bai, Japon-ek artuko du aintzindarritza Asian.

Txina egitate honetaz jabetu da. Txu-en lai'ren itzaldiak irakurri besterik ez dago. Japon-en inperialismoaren aurka itz gogorrik esan du. Aurtengo hau Txina-ren urtea dela esan beharko. Munduan oso gutxiak pentsatzen zuena gertatuko da. Nixon datorren udaberrian Pekin-en izango da Mao eta Txu-en Lai ikusten. Maoismoa sinesmena bezala arturik zuen zenbait maoista itxirrentzat zartada beldurgarria izan da. Entzun ere entzun dut gertaera hau medio dela, Mao reazioanario bihurtu dela esaten. Bada iñozorik munduan.

Nere iritiz Mao-ren jokoa ez da funtsean ezertan aldatu eta gutxiagorik ez dago. Oraingo jokabide hau bere dotriñaren ondorio zehatza da. Baina puntu hau beste batetarako utziko dut.

Nixon-en ibillaldi edo ikustaldiak gauza bat adierazten du argi: Txina-ren garrantzia munduko arazoetan, alegia. Bai Rusiak bai Ipar Amerikak orain arte baztertutik eduki nahi izan dute. Gaur egun hori eziñezkoa da. Txina-ri O.N.U.-ko atea zabaltu zaizkio.

Ateak zabaltze horretan, naiz eta itxuraz besterik izan, gehien lagundu duana Nixon bera izan da. Izan ere Nixon-ek bere ikustaldia beste urte baterako utzi bazuen, Txina oraindik O.N.U.-tik kanpo arkituko zela zalantzarik ez dago.

Orain ikusi behar dena, O.N.U.

erakundearen barnean Txina-ren jokoa zer eta nolakoa izango den, da Potnetzia aundiak bezala jakotuko du ala nazio-arteko arremantetan egoera burutsuago eta egokiago bat sortzen saiatuko da. Dena den, lehen ere esan nuen, Txinak badu O.N.U.-ren barnean zer egotekorik.

Irugarren Munduko errentzat Bandung sortu zuen esperantza uste utsetan gelditu da.

Munduko arazoetan hemen indarra eta eragiña oso txikia da. Lirnan udazken honetan egin duten biltzarrean hori nabarmen gelditu da berriro ere. Alaz ere ez dugu dana illun, zerbait itxaron dezakegu. Giroa aldatzera doala dirudi. Itxurazko askatasuna baino zerbait gehiago behar dela Irugarren Munduko estadietako buruzagiak geroz eta kementsuago adierazten dute. Ego-Amerikako lurraldeetan adibidez Ipar-Amerikaren atzaparretatik ihes egiteko gogoia sendotzen ari da. Azken ogei urte hauetan Ipar-Amerikak asko galdu du. Horrelakorik gertatzen utzeko ez dago prest, baiña borroka ez dauka irabazirik eta gutxiagorik ere.

Europa-ko mendebal lurraldeetan Rusia-ren agintaritzak oraindik tinko irauten du. Mendebal aldeko Estadien artean, burokrata talde bat medio delarik, betirako sortu nahi duen lotura, egi izango denik zalantzan jarri ditek. Lotura hori azpiratzaile nabaitzen badute, ain zuzen beste Estadiuek, Mendebal aldeko Estadiuek, itxuraz oso bat azaltzen dira. Batasun hori indarraren menpean sortutakoa da eta indarraren menpean irauten duena da. Bere menpeko ditualako ditu Rusiak mendebalek beste estadiuek laguntzaile, Hungarian 56-garrenean eta Txekoslovakian 68-garrenean ikusi zen bezala. Sozialismoa gustagarri izan dedin beste zerbait sortu beharko du. Rusian eta bete inguruetako estadiuetan gertatzen dana ez dago eredutzat artzerik behintzat.

Ipar Amerika ere ez da oso egoera arkitzen. Dolarraren krisia Ipar Amerikako neokolonialismoaren ondamendiari itsatsirik datza. Vietnam-en egin ditun gastuak alferrikakoak bakarrik ez, bere ekonomia ondartzeko bide besterik ez dira izan. Ipar Amerikak badu indarra guda hori irabazteko. Nik puntu honetan zalantzarik ez dut egiten. Baina alaz ere ez du gudarik irabaziko. Zergatik? Ho-Txi-min'ek zio-

na gogoratuko dut: «Ipar Amerikak guda ez du Vietnam-en galduko, Ipar Amerikan bertan baizik. Hortxe bertan ago arazoaren kakoa.

Ipar Amerikarrek ez dute onartzen guda hori. Washington-go buruzagiek ezin dezakete aurrera egin. Ipar Amerikak etxean galdu du borroka. Horregatik Vietnamdik ahalik itxura egokienez gauzak estalirik alde egin nahi du.

Alaz ere gauzak bere neurrian ikusi ditzagun, munduko estadu indartsuena Ipar Amerika da. Berak uste zuen ainbat indartsu ere ez da ordea. Bere amets lilluragarriak utzi eta Txina eta Rusiarekin ekilibrio berri batetara etorri beharra dauka.

Europar ere berdin gertatzen zaio. Bigarren gudad gero Europa Ipar Amerikaren babesean bizi izan da. Moskuri aurka egiteko, Moskur menpean ez erortzeko Europarrek une horretan Ipar Amerikaren bonba atomikaren babesa artu beste biderik ez zuten.

Orain dirudienaz Europar den zenbait iparamerrikar guda este alde egitera doa. Egia, ez dio Europari bere gisara utxiko. Ondo daki eta ikusi ere egin du Rusiaren go-goa zein den. Azken aldi honetan ain zuzen europar estadi guzien artean elkargo berri bat sortzea nahi du Rusiak, elkargo horren burubera izango dan ustetan noski. Ipar Amerikak hemen agintzen jarrai nahi badu, jokoz aldatu beharra dauka. Aldatzen ari dala ere dirudi Dolarrari buruz, aste honetan ain justu artu duen postura bide berri horretatik doa. Buru, piska bat bederen, makurtu du.

Europarrek bere politikaririk ez dutela bide da. Behin baino gehiagotan esan dut eta berriro ere esatea, ez da alerrikako izango, Europa ez da oraindik ezer asko. Merkatu elkargoetaz jendeak ugari itz egin du. Baina elkargo hori oso kaskarra da. Elkargo izena ere ez duela merezi deritzat. Dolarraren arazo honetan hori garbi ikusi da. Bakoitza bere gisara ibilli da. Elkargo hori benetakoa izateko urte asko beharko da. Binbitartean hor ibilliko da ostro baten antzera aruntz eta onuntz aizeak bultzatzen dion arabera. Europako estadiuek aldakuntza latz baten premian daude. Aldakuntza horren eredurik ez dute ez Ipar Amerikak eta ez Rusian ere. Horregatik bere zalantzak eta illuntasunak.

Juan Elustondo

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

ESTABLECIMIENTOS

ayestaran

DONOSTIA

FERRETERIA

BURNI - SALGAIK

Urbietan, 25

ELECTRODOMESTICOS

ETXERAKO ELEKTRO-TRESNAK

Urbietan, 27 - Isabel II, 2

RAILITE

LEGEZKO

ZABALTXAILLEA

Aldaconea, 4

Urrutizkiñak:

44300 ta 426787

Lehen-Kondaira

Lehenaren urte Neurketa (eta II)

KRONOLOGIA ABSOLUTORA
GARAMATZITENAK

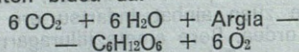
Metodo hauek azterkai (+) baten adiña zehazki eman dezaiguteke, azterkai noizkoa dan jakin genezakeela alegia.

a) WAWEN METODOA.

Warwe itz honek «lur-mailen al-daketa» esan nahi du. Ikusiko duguz gergaitik.

Warwe hauek bi eratara sortuak ditezke, bat landareen klorofila-ina-kuna (+) dala bide eta besteak elur eta izotzen urtuteak dirala bide sortuak.

1) Klorofila-ina-kuna landare berdeak beren osakaik lortzeko daramaten bidea da.

Aurrean duzun formula Xheki argituko dut:

Anhidrido karboniko —arnas artu ondoren botatzen duguna— (CO_2), ura (H_2O) eta eguzkiaren argiaren bidez glucosa —azukrea— ($\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$) osatzen dute eta oxigenoa (O_2) asatzen.

Bainan zer ikusia ote du honek garai bateko gauza baten urteak jakitearekin?

Zingiretan (+) alga ugari izaten da, eta hauek ere klorofila-ina-kuna bizi dira. Ur-pean bizi direnez gero CO_2 uretatik artu beharrean dira. Uretan bicarbonato calcico [$(\text{CO}_3\text{H})_2\text{Ca}$] arkitzen da eta CO_2 kentzean carbonato bihurtzen da.

Carbonatoa uretan ezin nahasia denez ondora joaten da eta an maila bat osatzen du. Maila zuria, bera zuria bai da.

Neguan —batez ere Eskandinabia aldetan— eguzki gutxi denez, zingiretan (+) klorofila-ina-kun gutxi izaten da. Orrengaitik alga asko il egiten dira. Alga hauek iltzean ondora joaten dira eta maila illun bat osatzen dute.

Maila hauen bikote bakoitzari warwe deitzen zaio. Zenbat warwe aibeste urte, esan genezake.

Metodo honen bidez zingira (+) hauen adiña (+) neur genezake, baita beraietan agertzen diran izakiena ere. Baldintza bat bete behar dute ordea, metodo honen bukaeran duzu.

2) Zingirak gehienetan erreka batek betetzen ditu. Neguan, elurra besterik egiten ez duan tokietan, otza dagoenez elur gutxi urtutzen da eta errekek ur gutxi dakarte, gehienbat buztin xehea ekarriko dute.

Udaberrian berri, elurak urtutean, ondarrak eta arriak ekarriko dituzte. Guzi hauek zingiraren ondora joango dira.

Udaberri eta neguak dirala bide, mailak osatzen dira, ale aundiak batzuk, xehekoak besteak. Hemen ere bikote bakoitzeko urte bete genezake. Bikote bakoitzak izen bera artzen du.

Metodo hau lur-maila hauen sortzeak gaur arte iraun baldin badu bakarrik erabil ditzake, edota sorketa horren geldikera noiz izan zian ziur jakinez gero. Garai tarte batean sorketa hori gelditu baldin bada kronologia relatiboa egiteko bakarrik laguntzen digute. Metodo honen bidez Eskandinabiako zenbait zingiratan ogei mila urtetara irxki dira. Ikus 1 irudia.

b) DENDROKRONOLOGIA.

Metodo hau zuhaitzen bidez egiten dana da (Dendros = zuhaitza).

Zuhaitz enborrak barne eraztunak dituzte eta urtean behingoak dira. Eraztun hauek eguraldi aldaketak sortuak dira: negu-udara, otz-bero, lehorte-urite, t.a.

Eraztun hoién sorrera kambium izeneko ehun (+) azkor bati sortu zaio. Ehun (+) honek sortzen ditu hostoruntz eta zaineruntz izerdia zuzentzen duten odiñoak (+).

Landareen beharrei erantzuna emanaz, ur asko danean odiño zabalak sortzen ditu eta lehortea dagoenean ixtuak; alderantziz otz-beroa aldatzekin.

Negu ta udara guziak berdiñak izaten ez direnez gero, ezberdiñak izaten dira baita eraztun hauen zabalpenak ere. Erdi aldeko eraztunak azalekoak baino zabalagoak izaten dira.

Zuhaitzak dituan urteak jakiteko, argibide jator zaizkigu.

Badira Canariasen 3.000 eta 5.000 urte dituzten drago izeneko zuhaitzak.

Metodo hau batez ere Amerikan erabili izan da. Gizon zuriak harantz eldu baino lehenagoko etxeen adiña jakiteko erabili izan da batez ere.

Adibide baten bidez ikus dezagun urte kontaketa nolaz egiten dan:

Egin dezagun orain dala urte asko pagadi gazte batean pago zahar bat zegoala. Egin dezagun baita ere, guk ezagutzen ez dugun garai batean, etxea egiteko ebaki egin zutela.

Orain etxe hura noiz egin zan jakin nahi badugu, haxe egin behar dugu: Oraindik bizi dan pagadi haretako pago bat artu eta beraren eta etxeari eusten dagoan habearen eraztunak aztertu.

Biak batera bizi izan ziran urteetako eraztunek artueman bat agertuko dute. Artueman hau zahararen azkeneko eta gaztearen lenengoen arteko izango da. Zahararen azkeneko ebaki zuten urtekoa izango da noski, Gaur ebaki dugunaren azkeneko aurtengoa izango da.

Eraztun kontaketa —urteen kontaketa— ebaki berria dugun pagoan egingo dugu. Biak berdin dituzten eraztunetara kontatuz gero, zaharra —orain etxe habea dana— noiz ebaki zuten jakingo dugu. Ikus 2 irudia.

Metodo honen bidez 5.000 urtez atzera ezin gintezke joan.

c) KARBONO 14 (C^{14})

Hau izango da noski gehienbat entzun duzun metodoa. Beraren garrantzia aundia da benetan. Hemen dituzu oinarriak:

Arnas-artzean artzen dugun aizearen osaketa honela dago eratua: % 78 Nitrogeno (N), % 21 Oxigeno, % 0,03 Anhidrido Carbónico (CO_2) eta beste izaki batzuk ugariasun gutxiagorekin.

CO_2 osakai honen Carbonoan + C-an alegia + carbono mota ezberdiñak aurki ditezke. Guri garrantzitsuen bi zaizkigu: C^{14} eta C^{12} .

C^{14} radiotibua da, beste osakai batzuetan bihurtzen ari dana beraz. C^{14} egurats-mailatan (+) Nitrogenoaren fisiotik sortua da. Fisioa atomaren puskaketa da.

Landareak artzen duten CO_2 -an C^{14} eta C^{12} daude, C^{14}O_2 eta C^{12}O_2 eran. Bi osakai hauek landareetan beti proportzio berdiñean daude: C^{14}O_2

$\text{C}^{14}\text{O}_2 + \text{K} = \text{K} \text{ beti bat da edo } \text{C}^{12}\text{O}_2$ konstantea.

Abereak landareak edo landare-jaleak jaten dituztenez gero, beren ezurretan ere proportzio hori bera izaten dute.

Radioaktibua diran izakiak — C^{14} radioaktibua dala esan dugu— urte sail batean beren astuntasun erdira jeixten dira, desegin egiten dira beraz. Erdira jeixteko urte-sail hori beti berdiña da izaki berarengan eta ezberdiña radioaktibu diran izaki ezberdiñengan.

Metodo hau erabiltzeko ikatz zatia dira egokienak. Hauek ezeean ezurak erabiltzen dira, hauek ugarriago behar izaten dute, ez bai dute ikatzak aintat C^{14} .

Ikatz edo ezur hauek aztertzean zenbat C^{14} duan jakin behar da, eta zenbat eduki behar zuan. Desegin dana jakifiaz orain dala zenbat urte il zan jakin ditzake.

Metodo honen bidez 70.000 urte arte irixki gintezke. Andik aurrera gutxi beharatasun aundiak asten dira.

Azterkai hauek jasotzean beren C^{14} -ren ugariasuna aldatu ez dedin organiko diran izakiekin ikutu gabe jaso behar dira.

Azterketa hauek egiteko lantegi edo laboratoriu aundiak behar dira. Españan, Madriden bekarrik dago honarako gai dan bat, eta hau ere oso berria da.

d) POTASIO-AGON METODOA.

C^{14} -ren metodoak denbora urrutietara ezin garamatzitenez gero — C^{14} guzia desegin egiten denez gero— Potasio-Argon metodoa erabiltzen da.

IZTEGIA

Azterkai = objeto a examinar.

Klorofila-ina-kuna = función clorofílica.

Zingira = lago.

Adina = edad.

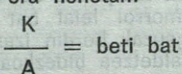
Ehun = tejido.

Odiñoak = vasos conductores de savia.

Egurats-mailak = capas atmosféricas.

Sutokari-errautsak = cenizas volcánicas.

Potasio (K) radioaktibua da. Potasio Argon (A) bihurtzen da, bainan beti era honetan:

Potasioaren erdira jeixteko urteak 1.300.000 urte ditu. Potasio ez da ezurretan izaten, sutokari-errautsetan (+) baizik. Errauts hauen azpi-gainean dauden adiña metodo honez ezagutzen da. E.B. Rhodesiako lenengoatoko gizonen antziñatasuna honela jakin zan.

e) URANIOAREN METODOA

Uranioa ere radioaktibua da, bainan bere erdira desengintzearen urte-saila 5.000.000 urtekoa da. Urte sail aundiagoak neurtu ditezke beraz.

Metodo honen bidez lur eta kosmos-en urteak neurtu ahal izan dira. E.B. Lur azalaren gogortzearen adina 4.500.000.000 urte inguruan jartzen dute.

EUSKAL-ERRIARI BEGIRATU BAT

Lehenaren berri jakin nahiz ari diran jakintsuek lehengo gauza hoién urteak jakitea oso gogokoa dute eta beharrezkoa gainera.

Gure artean ere lan aundiak egin diranez gero, urte neurketak ere egin dira, nahiz eta bere garestitasunagatik nahi aintat ezin egin ahal izan.

Esan genduaneez, gure artean ez dugu azterketa hauek egiteko gai dan lantegi edo laboratoriorik. Hemen ezeean New Jersey (U.S.A.), Groningen (Holanda), eta Madrid-ra bidaltzen dira.

Gure artean egin diran urte neurketa geienak Carbono 14-en (C^{14}) metodoen bidez egin dira. Egin diran guziak ez ditut aipatuko, baztuk baizik.

Honela Lezetxikin (Mondragoe, Gipuzkoa), Isturitz (Baxenabarra), Olhan (Lapurdi) t.a. 70.000 urtez orain arteko aztarrenak azaldu dira.

Aitzbitarten (Errenderia, Gipuzkoa) 40.000 urtetik gaur artekoak. Urliagan (Iziar), Ekain (Deba-Zetua), Santimamiñen, batez ere 11.000-tik 7.000 urte tarteko gogolantze edo kulturak agertu dira.

Bizkaiko ilobi leizeetan: Las Pajucas (Lanestosa) 1760 ± 100 K.a. (K.a. = Kristo aurretik). Gerrandixo (Acorda) 1160 ± 100 K.a.

Arabako ilobi leizeak: Gobaederra 1710 ± 100 K.a. Los Husos I (Elvillar) 1970 ± 100 K.a.

Ezurren eta ikatzen adiña ez dute urte zehatzetan ematen, gutxi gorabeheratasun bat dutela baizik. Zenbat eta azterketa zaharragoa izan orduan eta gutxi gorabeheratasun aundiagoa erabiltzen dute.

Ikusiko zenduten noski nolaz Gobaederran 1710 ± 100 K.a. jartzen dan. Honen esan nahia hau da: Maila horren adiña Kristo aurreko 1610 eta 1810 urte tartean egoteko, % 67 posibilitate daudela.

Ez zaitezte arritu beraz lurraren edo kosmosen adiñak entzutean, aztertzaile batetik bestera, milloi urte batzuen aldea ikusten badezute. Kontuz, ordea, siñisgogortasun batean erori gabe.

Lur azalaren gogortzearen urteak 4.500.000.000 dirala esan dugu. Ur-

Oraingo zuhaitza

Ondoa

Historiaz
ezagutua

Abe zaharra

Prehistoriako
abea

Zuhaitz enborren eraztunen bidez, prehistoriako zuhaitza noiz ebakia izan zan jakiteko era: Elkarren artean berdin dituzten eraztunak arkituaz.

Ipar-Amerikako Hudson ibaiko warweak. Ederki ikusten dira iluntasun ezberdiñeko mailak.

te sail ikaragarri honetan milloi bat urteren okerra balego, oker hau 4.500 urte neurtzean urtebete baten okerra bezela litzake. Aundia ez beraz. Egin ditezkeen okerra, neurtu nahi dan urte sailari buruz ikusi behar da.

—oOo—

Marcelino Aizpuru

Aranzadi Taldean

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 411490
DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifak:

Etxekoa 65 19 60

Landolakoa 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkifak:

Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

LIBURUAK

SEKXU-EZIBIDEA

ETOR-ek oraintxe berriro argitaratu eman duen liburua ateratzekoa zela aspalditxotik jakinaren gainean gengozen. Jakinaren gainean eta noiz aterako zai-zai, liburu horri guztiz beharrezkoa irizten diogulako. Izan ere euskeraz ez bait dugu seksu-eziketari buruzko ezer Atxagaren GAZTETXO (1) eta EZKONTZA BIDEAN (2) izan ezik. ETOR-ek eman digun SEKXU-EZIBIDEA liburua Sergio BIGATELLO italiar sendagileak burututakoa da, eta argazki eta irudi argi ederrez osaturik honoko hamaika kapitulu hauek aztertzen ditu:

1. ZELULAK; EUNAK; JARDUKINAK; APAILLUAK.
2. GIZAKUMEAREN ERNAL-APAILLUA.
3. EMAKUMEAREN ERNAL-APAILLUA.
4. JAIOTZATIK PUBERTAROA.
5. SEKXU-JOA. ERNALKUNTZA.
6. UMALDIA: IENDRETIK UMEKIRA.
7. ERDITZEA.
8. BIKIAK.
9. BULAR-ESNEA.
10. GIZA-SEKSUAREN ZENBAIT GAITZ ETA AKATS.
11. SEKXUAREN BI ALDERDIAK: PSIKOLOJIKOA ETA GIZARTEKOA.

Dena dela, kapituluaren izena jartzea ez da nahikoa izen horren barruan gaizki, erdizka edo azaletik ere sarritan ezagutzen ez dugun jakin beharrezko asko datorrelako. Itzultzaileek sarritan dioten bezala "dana txarra" balitz bezalako irudinen bat, kezka bat ba da gure artean. Eta bestetik, ba da egiaz eta benetan seksu gaiari dagokion jakiteko gogoia eta beharra. Bi arazoak ondo asko ikusi ditugu eta bizi ere guraso eta gatzetxo munduan gabiltzanok. Beraz, zer-esanik ere ez dago liburu hau behar-beharrezkoa zaiola guraso andereño eta irakasleari; hitz

batetan esanda, heziketa mundu hortan buruz aurrera sarturik dabilen guztia, eta baita ese seksuari buruzko berri argi jakin nahi duenarentzat, lan horrek ikultzen dituen puntutan.

Esanak esan, beste zerbait badugu erasteko. Itzultzaileek oso lan ona egin dute hiztegi alderditik eta erabili duten hizkuntza egokia da, baina noizkorako euskerak batua?

Mari Karmen Garmendia

(1) GAZTETXO, M. ATXAGA, ESSET ARGITALDARIA. ELETZ ATARIAN BILDUMA.

(2) EZKONTZA BIDEAN, M. ATXAGA. ESSET ARGITALDARIA. ELIZ ATARIAN BILDUMA.

SEKXU-EZIBIDEA, Sergio BIGATELLO ETOR, 1971. SALNEURRIA: 150 peseta. Itzultzaileak: J. GOIKOETXEA, J. GAZTANA-GA eta talde teknikoak.

Santomasak antzoki zarrean

Urterik-urte, Donostiako Santomasak etortzen zaizkigu euskal-arnasez jantziak. Urterik-urte, Plaza Zarreko nekazaritza ta lurreko emaitzen erakusketa, zabaltzen da gure erri baserrietako jendearen ikusgarri. Donostia egun orretan Gipuzko bihurtzen da. Ta euskera nagusitzen da Donostiko kaletan.

Mailla askotako erakusizunak gerta oi dira egun orretan, baiña jakintza-sailean egiten dan gauzarik goienekoena, arratsaldean eskeini oi diguten Euskal-Teatro Jaia izan oi da. Aurtan IPARRAGIRRE-ren Omenaldia eman digute EUSKAL IZTUNDE TALDEKO antzekilari saiatuak.

Eztu lan makala artu Maria Dolores Agirre andreak, Juan Gerro Urreisti-ren eres-antzerkia euskeratzen, eta teatroko prestatzen. Antzerkilariak ere saiatu dira beren lana alik eta ondoen eramaten.

Etxebeste adiskideak artu du lanik nagusia; ta bai ederki biribildu Iparragirre-ren izaera ta bizitza ere. Gure txalorik biziaren merezi dituzte teatrogintzan orrenbeste alegintzen diran EUSKAL IZTUNDE'ko lagunak.

Askoz arrigarriago ta txalogarriago da beren lana, dena musutruk, xentimorik artu gabe beren lana egiten dutelarik.

Gizaldi zarra bete-betean agertzen da Teatro Principal'era egun orretan. Gazteak ere inguratzen di-

ra sail ederra, baiña egun orretan, batez ere, urte guzian antzokirik ikusten ez duten jendea da Santomasetan antzokia betetzen duana.

Sasoi batetik aurrera goazenok, biotzean degu egun ortako teatrogintza. Len Beorlegi ta Egileor genituan aurrelari. Aien ondoan, beste zenbat langille ixil, euskal-antzerkia jasotzen ezeren irabazirik gabe saiatzen ziranak!... Orain, Etxebeste adiskidea degu, lanik astunenak eta nagusienak bere gain artzen ditua. Ta bai jator betetzen duala bere egitekoa ainbeste eratako paperetan!

—oOo—

Aurtengoari buruz, au gelditu zaigu esateko: erriari Iparragirre-ren berri jakinarazteko, egokia asmatu duala Urreisti antzerkilariak ikusgarri au. Azkena, bear bada, zerbait aldatu zitekean. parragirre-ren eriotzak arrada biziko ikusgarria sor zezakean. Eta Iparragirre-ren atsetatik sortzen bezela, Euskalerriaren zuzperraldia, gure itxaropen-loreztat goraldtu zitekean. Indar aundia emango ziokean antzerkiari, ala egiteak.

—oOo—

Bukatzeke, erreku bat egin nai genioke Erakargo ta Turismo'ko Etxeari. Aurtan, Donostia'ko erakunde orrek artu du bere gain, Antzerki Jai orren antolaketa. Aren gain joan da jaiaren edakunde ta propaganda.

Guri esan zaigunez, Altzaga-ren denboran, Antzerki orretan jasotzen zan dirua, Euskal-Antzerkiari laguntzeko izaten zan guzia. Gerora gauzak aztertzen joan dira. Donostiko Erriko Etxeak sortutako EUSKAL IZTUNDE taldeak urte gorriak igaro ditu, iñoren laguntza gabe lan goragarri ori betetzen. Eta gaur, egun orretan erakusten dan teatro orren sarrerak sortzen duten dirutik, EZ DU XENTIMORIK ERE JASOTZEN Euskal-iztunde taldeak. Beraz lan zail eta nekegarri ori, MUSU TRUK egiten dute gure antzerkilari goragarriak.

Erakargo ta Turismoko gaurko zuzendariak, bear bada, eztaiki kontu auen berri. Baiña ez al da benetan negargarri, ez euskal-antzerkilariak eta ez euskal-teatroak orrik laguntza ta eskerroneko apurrik ere ez jasotzea? Esker oneko izan nai badegu, ainbeste lan egiten duten talde orteko antzerkilariak zor diegun laguntza eskeini bear genioke, ezta ala?... Ta beste gauzatxo bat ere esango genduke: Euskaldunontzat antolatzen dan urtean beingo antzerki au ikusteko, sarrerako txartelak, merketxeago ezin ote ditezke jarri?...

Or gelditzen da aldean galdera oien erantzuna. Turismo'ko zuzendariak kontu au entzun eta gozatu balute, gu oso pozik izango giñake.

Etxaniz'tar Nemesio

ESAERA ZAHARRAK

Il-da gero, salda bero (AN. Leiza). Gaxoa il-da ondorean Apaiza billa joaten diranaz esaten dana da ori. Egiaz illa ba-lego, alperrik deituko litzioke Apaizari baiño, baliteke itxuraz illa egon arren, eta asnerik gabe; oraindik bizirik egotea. Eta alakotan, batez ere, bat-batean kordea galtzen dutenetan, odolak jo-ta, biotzeko gaitzez, naiz-ta urean itto-berriak diranean, apaiza deitu egin bear da iru, lau, sei orduz bizirik egon liteke. Eta ordun eskerrak, ba-ez bada, apaizak ematen dion barkapen asolbioari, ta Oliodurari, zerurako da.

—oOo—

Idik adar igarra (AN. Larraun). Zikoitzaz esana.

—oOo—

Iru urtetan bildotx; laugarrenean ardi zar (G. Orea). Ezkontzekotan luzaro dabil tzanez esaten dana.

—oOo—

Idiazabalgo artzayak Zegaman; egunez ikusi ia gaez eramane (G. Zegama). Lapurraz esana.

—oOo—

Itzak iz-bidea omen du (G. Zumaya). On ez dana besteri esaten dionak, aundigokoak aditzen ditu.

—oOo—

Itz gutxi; ta aiek onak (G. Zumaya).

—oOo—

Iru lagun ta iru apart; eztoe asko nai alkarri. (AN. G.).

—oOo—

Illupeko lana... argitteko lotsa (Araitz).

—oOo—

Itsua argituko du orrek (AN. Larraun). Ez-jakin, arrokerian ari danaz.

—oOo—

Idia bere adarrakin jango lukie (AN. Larraun). Alako goseal!

—oOo—

Ikasi-ta jakiten da (G. Ikaztegieta).

—oOo—

Ikusi ta itsu; aitu ta sor, egin bear da (AN. Erasos). On ez dana ez begiratu ta ez entzun.

—oOo—

Ikusiz ez ikusie egin, eta aittue ez aittu (Amezketz).

—oOo—

I antxu intzekeko, ni ere bildotx bedere banintuken (AN. Baztan). Ez difiet nere beatzik jaten, bezala.

—oOo—

Illunbetako lana, argitteko lotsa (AN. Areso). Illunpeko lana, argitteko lotsa (AN. Araitz).

Iru eltze ta pertza, gure etxean pesta (AN. Araitz).

—oOo—

Izan ba-zifne antxume ona, etzifnen egongo zazpi umen ama (AN. Areso). Neska-zar batti esana.

—oOo—

Illuntzen dunean, etxe guzietan atek itxi egiten die (AN. Araitz). Askok, asko ta askotatn eskatzen dutenean, emallerik onenak atek itxi egiten ditula.

—oOo—

Izena duen gauza guzik, zerbait badire (AN. Baribar). Usteko zerbait ba-dira.

—oOo—

Itxea gañez; ta denak iretsi naiez (AN. Esteribar). Ain gosetia da gizonaren biotza eta gogoa. Lurreko gauz utsak, beñere ezin ase.

—oOo—

Ijitoen ezkontza baño luziago (G. Mondragon). Iñioz bukatzen ez dakianaz.

—oOo—

Iltzea baño gauza segurogoik ez dik gizonak lurrean (Araitz).

—oOo—

INTZA'R DAMASO AN

ESKEINTZA AUNDIA

Bío-Bilore
Karearen - kontrakoa

5 Kiloetako Tanborra

Zeuk aukera zenezaken erregalia,
berehala jaso dezakezu.

Bilore

ERREGALO GUZTIEN
EGON - LEKUA

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

usurbil

ABESTI JAIALDIA

Eguberri kutsuzko jaialdia izango da Errenderiako «ANDRA MARI» abeslari taldeak Usurbilgo elizan emango duen kanta-saioa.

Urtarrillaren edo ilbeltzaren 8an izango da. Ilunabarreko 9etan Jose Luis Ansorena kaputxinoa zuzendaritza dela.

Jendea pozik utziko duen saioa gertatuko dela uste dugu.

OMENALDIA

IBAI ONDO elkarteak bere bazkide jator eta dultzainari sonatu dan PAULO SAGARNARI eskeñia. Urtarrillaren 16an egitea erabaki da. Dultzainari, soñujole, txistulari eta abar izango da. San Estebango elizan meza. Ordubitan bazkaria.

Oraindik urrango batean zehatzago emango dugu omenaldi onen berri.

BORDATXO MENDIGOIZALEAK

Urte zahar egunerako ari ira beren «OLENTZERO» eratzten. Usurbilgo kaleak alaitu eta beren premietarako dirua bilduko dutelakoan gaude.

TXOKO

zestua

ESKOLAK

Goiz batetan Zestuako kaleetan nenbela, burrundara izugarria entzun ahal izan nuen San Jose eskola aurretik igarotzean. Jolas lekuari ari ziren umeak jostatzen.

Baina erdal zarata harek (guztiz erdalduna; ez bai zen inor euskaraz ari) zeharo illundu ninduen.

Goiz haretantxe ere, ikastolara joan beharra izan nuen, eta hango euskal zaratagile bizkorak, ere bat poztu ninduten.

Gure etorkizuna erdalduna ala euskalduna izango den, haur horien esku dagoela ohartzeak bultzatu nau lantxo hau idaztera.

Zestuako irakaskintza gaitzat harturik, ikasle ugaritasuna aztertuko dugu aurrenik, zaharreneatik hasi eta ahalik eta huts gutxienekin gazteenetara itzuliz.

Hogeitabost zestuak, hogeit urte baino gehiago dituztenak ari dira ikasten. Hauek guztiak, maila nagusiko ala erdi mailako eskola berezietan jarduten dira beren karrekar aurrera atera nahirik, eta (esan beharrik ez dago) denak herriitik kanpora.

Ikasle hauetatik, fraile eta apaizgaiak kenduz gero, bakarren bat besterik ez da langile soilen semea. Oso urrutira sumatzen dugu oraindik, goi mailako ikasketak egiteko gazte guztiak behar luketen berditasuna.

Larogaitairu neska mutil dira hamabost eta hogeit urte bitartean ikasten dihardutenak. Batxilera egiten edo eskola nagusietarako prestatzen ari dira. Hauek ere, Zestuan ez dute erraztasunik aurkitzen eta beste herritara doaz ikastera.

Hamar urtetik hamabost artekoak, hirurehun eta sei ikasle zestuak ditugu.

Leenengo irakaskintza egiten dutenentzat, badira eskola batzuk Zestuan, nazionalak ez zezik. San Jose eskola, erruki etxekoa eta Lasakoa. Lasan eta erruki etxean, lekaime edo monjek irakasten dute. Guztiak erdaraz zoritxarrez. San Jose eskolan ere, erdaraz irakasten dute lau maisuk. Orain degina dagoen patronatoaren esku zegoen eskola honen zuzendaritza.

Batxilera edo olagin-maisu (maestria) ikasi nahi dutenek, Azpeitiara edo Zarautza jottzen dute gehien bat, Zestuan irtenbiderik ez dutelako.

...jarraituko du...

BEGI

elgoibar

Abenduaren hamalauan «Forun Larramendin» ginen. Lizeuan ikas-

le diren hamaika-hamalau tarte-koen gurasok han ginen. Zuzendari baten pean, guraso bat, irakasle bat eta sikologo bat ziren hizlari bezala. Hiru hizlariak, bi hizkuntzatan mintzatu ziren. Gurasoen tartetik hitzegin zutenek, erdaraz erraztasun ugaria zuten. Haiek erdaraz esana, ez zen euskarara itzultzen. Baina norbaitek hitz erdirenbat euskaraz egin bazuen, erdarara itzultzen zen, zerbait erantsirik gainera. Nahiz eta ikastolako gurasoen bilera izan, erdaraz ondo jakinik joan beharra dugu «besteak» jaso ahal izaten dituzten xeetasunak jasotzeko.

Berez, ezierak ba ditu bere lanak eta batez ere euskaldun hazi ta ezitzeak. Hazi ta ezitze honekin batean jakintza bat eman nahi edo asgnaturak aprobatau beharrak eta abar. Bestalde, kristau ezikera ere aitatu zen eta iritzi hau guziek onartu ba zuten ere, aitatu ziren bidean ez ziren berdin-berdinek, izen. «Kristau batek, beste kristau bat esplotatzen duen garai hone-tan, ez omen dakigu kristau izate-a zer denik ere». Batez ere, gauza bat geratu zen garbi. Kristau giro jator bat eman ahal izateko, zera dela: gurasok egizko kristau giroan bizitzea eta honekin ejenploa ematea, batez ere. Hitz huts eta soilak indarge direla eta kal-terako. Ederki, esatera honekin konforme nago eta gai guzietara-ko hartu daiteke.

Asgnaturak aprobatu erazi eta nola halako kristau eziera bat emateko ez dukegu Donostiaraino inor zertan bidaldu. Honez gain, euskal eziera bat eman nahiak bultzatu gaitu eutsi ezinik gabiltzan diru-sakrifizio hau egitera. Batez ere, beste kolejioetan ezin eman diogun euskal-eziera bat eman nahi diogu eta horretarako dala uste dut Lizeua. Bai, baina kristau giroagatik esan duguna esan dezagun euskal giroagatik ere, zera, euskal giroan bizi ez ba gara ezin eman ahal izango dugula benetako euskal girorik. Lizeoko ikasleak «Forun Larramendiko» bilera ikusi ba lute, zer esango ote luteke gurasoetaz? Han egon zen euskal-giroaren antzeko, euskal eta kristau giroa ematen badiegu etxeetan ez dakit nolako eziera eman ahal izango diegun gure gazteei. Eus-kara, inñolaz ere, preparatutako zerbait polit irakurteko besterik ez da. Ba zirudian, gizonetik gizona hitz egiteko erdera beharreko dugula. Erdeldunak ere ba zirela? oriontzekoa da beren haurrak Li-zeora bidaltzeagatik, baina batez ere hauek izan behar liratekeez gurasoen bilerak euskaraz egin behar liratekeala esan behar lutekenak. Bestela noiz arte jarrai modu honetan, noiz aldatu? Aldatu ezik,

gaur ikasle diranak guraso egiten diranean ere berdinean jarraitu beharko dute eta horrela izatekotan, zertarako hainbeste nekatu?

Kristau ez diranak utzi beigute gure haurrak «benetako» kristau bezala ezitzen eta berdin euskaldun ez diranak ere utzi beigute «benetako» euskaldun ezitzen. Batez ere hau, beste inñun ezin dugulako.

—KANIKO ETA BELXITINA irakurri dugu, bukatu dugu. Ez da guti. «Amorpropioa» eta berari egin zaizkion kritikak zirikatuta hain zuzen. Haseran egileak dion kornerra ozta-ozta ikusi ahal izan dugu, baina barrenean egon bide den penaltia ezin ikusi izan dugu, euskalkiaren lausoagatik. Gu ez gara gahiagorako.

Etxe-Pe-tarrek

ataun

«Ataungo frutua, ez horrela ohitua», esaera zaharrak zenbait irak-
kaspen ematen digularik, joanean jardungo gero, orainari eta geroari erantzun sakon bat emate arren.

Joanaren aztarrenak ez dire horrela ta horrela izkutatzen. Joana-ri begirada bat emateak, zer-ikasla betik sor dezake, eta sortzen du egiten. Ataunen ere joanak egin ditut bereak. Hiru gazte hilak. Beste bi Ormaiztegi-ko irizarretik boteak izan dire. Beste hiru «eventual» eraren ondorenak jasan beharrean gertatu dire. Eguneroko lanketak, horrelako eskerra, askotan ekarri ohi du. Soldaduskatik askatuak hiru, askatu ez direnak berria noiz-bait askatzeko asmotan.

Urteko lorketarik nabarmena (herria noizbait garaile irten behar zuen) Patronato-eskola, herriko eskola orazoiari erantzun jator bat eman nahiean; era zaharrak bazter-turik, eskolari herri-kutsu bat emateko garaia iritxi da, indar batzuek herriaren eskuetan dire, geroak esango du.

Behatz jaunak ankeratutako emakume alkatearen berria, ez da ahin berri, baina egunero kontuan eukit-zekoa.

Aizkoate mailoak lerta ziren, baita ere ikusi genduan Limuritako jentila negarra zeriola. Lasarteko lepoko ikaunean. Ikaral zelaitu ziren, izaera galdu zuten; mailo eka-rretik ihes zijoazen enarak. Troska-etako hartza ez zen ordea esnatu.

Geroak emango digu, egin ez du-gunaren zigorra.

Limuritako Karraxia

aizarna

ANTZERKIA

Abenduaren 19 an antzerkia bat ikusteko zoria izan genduan gure eliz-aretoan. Urrietako «Egi-billa» taldea izan zan antzezlari. Eta antzerkia bera? Labaiendar Andoni Mirenaren «AGAR'EN SEME, IS-MAEL».

Sendi aberats bateko gora-beerak arrotzen ditu antzerki guzian. Ara-zo danen arteko ardatza, berri-z, seme sasikoa —Ismael, noski— sendian artu ala ez artu antolatzea.

Gazteak, gazteagoak eta ain gaz-te ez ziranak, danetatik agertu zi-tzaizkigun antzezlari. Badute meri-turik aski Urrietatik bisitari etorri zitzaizkigun adiskideek. Bitan izan ditugu; ikus ditzagula aalik azka-rren irugarrengoz gure artean.

Eta bertako gazteek zer egiten dute? Ainbeste antzerki antolatu izan zituzten aldi batean. Noiz urrangoa? Badira, bai, susmurak antzerkiren bat ikasten astekotan ote diran-edo...

BERRIAK

Joxe Migel eta Emili, guraso gazteek beren ezkontzaren biga-rren ondorengoa izan dute. Zo-
rionak sendi osoari.

«Bikendi»-ko Jerman eta Iraetako Manoli, Itziarren ezkondu ziran. Urrango illean, Sebastian deunaren egunez, ezkontzekotan dira «Aran-buru»-ko bi aizpa: Maria Jesus eta Mari Karmen. Zorionak guziei.

Esan bear al degu gure eliza aundia ez dugula nabaitzen leen aĩnako otzik? Izoztegia zirudian zenbait aldiz. Orain giro atsegiña-goa arkitzen dugu. Ez al da, bein-tzat, gozoago lo egiteko izango!

«ERTZIÑAPE»-k

tolosa

—Erregeak ez daude modan. Ge-ro eta gehiago azken urte haetan mintzatzen da gai honi buruz, eta benetan interesgarria deritzaigu. Haurra egi-zale da eta gezurra goiz ala berant berriro itzuliko digu eta guk konpondu nahian nahazte bat sortzen diogu. Beraz gaitezen egi-zale haurrekin, gauzak diran bezala azalduaz eta irakatsiaz.

—Mondragoe-ko Euskal Liburu eta Diska Azokan egon ginen, igan-dean, hilak 19. Batez ere irakaspen

batzuk jasotzeko asmoan. Elorza gazte gartsuakin mintzatu ginen eta beronek azaldu zizkigun, holako jaialdi batek dituan lan eta nekeak. Biok ados agertu ginen alegia, Eus-kal Liburu Azokak, euskal liburuez soilik hornitua behar dutela izan. Hau ez da komertziala izanen, bai-nan bai interesgarria gure literatu-ra berpizteko eta berdin gure idaz-leeri —hain langile eta hain ahaz-tuak—, merezi duten arrera ukan dezaten laguntzeko. Jabetu gaitezen nolako desbentajaz diarduen, erdal idazleaz konparaturik. Guk tolosa-rruk geurea egin behar dugunean hau kontuan hartu behar genduke.

—Larunbatean Mondragoen ber-tan, mahai borobil bat izan zen. Bertan Satrustegi, Sarasola, J. S. Martin eta J. M. Lekuona mintzatu ziren. Guk ezin izan genduan en-tzun, baino oso interesgarria be-zala azaldu ziguten, lekuko batzuek. Hau ere gogoan hartzea ez da txo-rakeria bat izanen noski. Eguerdian heldu ginen sarrahil herrira eta, anak lurra ipintzerako, neskato batek ezarri zigun txarteltxoa «Ika-s-tolaren Alde-Arrasate» jartzen zue-larik. Honek ere ideia bat eman zi-gun nahiz zaharra izan, gure he-rrian sekulan egin ez dena, helburu hori betetzeko bederen.

—Sagardoak onak omen datoz aurtan. Gozuak ibiliko dira, Donos-tiako Iturtza, Xebera, Aldanondo etb. Apur bat bederen utziko ahal duzue!

—Ene laguna den Markos Hiri-goien baztandar jatorrak esanda dakit, nolaz Elizondon euskera-kur-soak eratu dituzten; 40 lagunetik gora joaten dira ikastera, hiru mai-latan bananduak. Ez da gutti, eus-kera iha galduta dun herri baten-tzako. Jarrai horrela mutilak!

Euskal biblioteka bat ere ipin-tzeko dabil. Ez da makala mutil hau, haurtzarora atzerrian iragan, gizon-du eta gero etorri Euskalerrira, be-rriro euskaa ikasi eta holako lanak egiten dituanerako.

—Eguberriak gauean dira, eta ataltxo honetatik guziori, zorionik beroenak ematen diskizuegu, eta batez ere, atzerrian, gugandik urrun dauden hainbeste herrikideri. Lehen egun hauetan urrunduen ere etor-tzen zen sendi artera, aurtan, na-hiz hurbilago egon, ezin izango du-te batzuk. Hoikin oroitzen gara be-reziki.

HONDAR

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi - zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI

PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irebazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Berakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi - Soraluze
Ofiati
Ormaiztegi
Beasain

Gernika
Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Elbar
Tolosa
Pasal San Pedro
Errenderi

Gartzelz
Bilbo
Legazpia
Iruñ
Durango
Amorebieta
Azpeltia
Ernani
Zarautz
Sestao

Azkoitia
Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Santurtzi
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

ECHABE

ETXABE'REN
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

Ereria epela dagoa?

FAGOR'ek
oztuko du berela

lasarte

ZAHARRENTZAT ESKU-
-ERAKUTSIK

Erraz ahaztu ohi gera zaharrek. Aguro baztatu ohi ditugu. No-la alako zahar-etxeetan zokoraturik eduki ohi ditugu.

Baiña lasartearrak oroitu dira Lasarteko eta Oriako beren zaharrez. Auen bizitza goxatzearen lan eta lan ari dira. Elkarrekin bildu eta izketatu ditezten leku bat eratu zaie. Esku-erakutsi ederrik asko ere jaso dute.

Oraindik, ordea, beste zenbait gauza ere beharko lukete. Mahai eta aulki batzuk, telebista bat eta abar. Ea, bada, lasartearrok ondo erantzuten dugun!

LANDER IKASTOLAREN
BATZARRA

Garrantzi aundiko batzarra Abenduaren emeritiko batzarra. Bazkide asko bildu zan. Ohi denez ikastolako diru gorabeherak azaldu ziran. Garbi azaldu zen zenbat bildu eta zenbat kastatzen dan. Beste ikastola guztietan bezalaxe zorrak nondik ordainduko dabilta.

Egun ontan egin zen batzorde berritzea ere. Bertan egin zen zeintzuk izan ere aukera. Baita demokrazi eta askatasun osoz auteskondea ere. Lana ondo egiten nonbait eta lehengoak atera ziran juntako.

Aurrera begira ere artu zuten zenbait erabaki. Usurbildarrekin elkartzea erabaki zuten amalau urte arteko irakaskintzan.

Asko eta askok itzein zuen. Askatasuneko giro jatorrean borobil dutako batzarra izan zen.

IKASTOLAKO AURRAK

Ondo trebetutako aurrak ditugu ikastola ontako aurrak. Lehen ere egin izan dituzte jaialdiak jendearen aurrean.

Abenduaren 26an dute oraingoa. D. Manuel Lekuonak eratutako JESUSEN JAIOTZA izeneko antzerkia, abestiak, dantzak eta ipuiak azalduko dizkigute danon pozkarri.

Ikastolako 20 aur or ibiliko dira Lasarteko kaleetan abeslari, abenduaren 24ean.

BURUNTZA

oriako alegia

ANTZERKI

Datorren hilaren 2an eta «Oargi» taldeak antzeztuta gure herrian lehengo aldiz Iñaki Begiristainen «Apaiz, langille, eta gizon» agertuko digute. Aspaldian ez dugu izan ikusteko aukerarik. Lehen bazen horretarako zaletasun ugari eta antzezleri trebeak ere, baina azken urte hauetan beherakada izugarria egin du. Idiazabalgoak izan ziren atzenengoak eta gehiago ez ekartzeko zorian jarri zituen antolatzaileak, ikustera joan zen jende gutxiagatik; beraz, ez dedila berriro ere berdin gerta; «Las chicas de la Cruz Roja» edo horrelakoren bat ikusi nahiago ote antzerki bat baino? Geure kulturean lan egin behar dugu, ez besterenean. Laister mugitzen gara mugitu, interes ekonomikoak zaintzen! baina ikusten dugunez sosa bakarrik mugiarazten gaitu, eta horretarako ere batzutan nahiko lan izaten dugu.

IKASTOLA

Ikastolako haurrek ere zerbait prestatzen ari dira, beroriei dagozkieen kultura bideetan; Umeak irtingo dira pozik inor irittekotan, eta edozer gauza agertzen ditzutela ere gure laguntza osoa merezitu dute; antzerkitxoren bat dela, abestiak, olerkiak, etab...

Gu hain eskasak izanik, saia gaitzen gure urrengoak gehiago izan ditezten; ez lehen bezala «haur kontuak» bezala hartuaz, «biharko gizonak» bezala baizik, bere inportantzia emanaz.

Edonun bezala estusamar gabiltza ikastola dela eta ez dela, gela

berria bukatzen ere nahiko lanak baditugu, hausten bai trebeak ez hala altxatzen.

LIBURUAK

«Lur» editorialak argitaratuta hartua dugu Aldous Husleyren «Bai mundu berria» nobela eta Xabier Amurizak euskeratua. Kritika destruktibo asko izanarren aurrera dioja editorial hau, eta aurrerantz are programaturik daduka urtea.

Alegitarrok ez dugu irakurtzeko zaletasun haundirik, ez erderaz ez euskaraz, gutxiago euskaraz. Txar edo on, badago liburutegi bat, baina irakurri ordez lizunduta hautsiko dira tokiz ez badute aldatzen, tokirik farregarrienean baitago. Husleyren nobela eta horrelakoak irakurtzen hasi behar dugu zaletasun pixkabat sortzeko, ez dana juergan eta beste beharretan gastatu.

Tolosarrak ere maiatz ingururako aste kultural bat eratzten ari dira, jaialdi etab. Alegitarren laguntza nahi dutenez, ia zerbait preparamen dugun Tolosakoekin hartueman estuagoak izan ditzagun.

BOSTOK

irun

DANTZARI TXIKIAK

Erriko zaarren etxerako egin dute eskea «Atsegiña» elkarteko dantzari txikiek, kalez kale, beren zaldi eta zalduntxoek lagundurik. Bazan ikusmiran jenderik franko. Bazan ixkanbilla eta festa.

LA SALLEKO GAZTETXOAK

Aralar mendira ibillaldia gertututzen ari dira. Urtarrilaren iruan dute 125 pezeta bakoitzeko. Erlaitz mendigoizaleek, berriz, 9an, 65 pezeta bakoitzaren joan etorria. Goizeko zortzietan atera eta arratsaldeko seiterdietan etxeratu.

EUSKAL PINTOREEN AGERKETA

Ona eta interesgarriak bertan azaldu diran kuadroak. Erosiak ere asko izan dira. Agian Irundik baiño kanpotik erosle gehiago. Ez da, bada, run kulturaz eta diruz ain erri motza! Euskalzaletasunez antzu ote gabiltza, ba?

ARTIKULA

altsasu

LARRAURI GOTZAIA

Ehunka neska-mutikok hartu du sendotzako sakramentua Larrauri gotzainaren eskuetatik. Elizkizun bikaiñak abenduaren hamalau eta hamabostekoak. Illunabarreko zortzietan izan ziran.

HITZALDIA «GURE-ETXEAN»

Hitzaldi bat eratu du «Gure-etxea» izeneko elkarteak hil honen 20rako. «Olentzero» ohituraz mintzatuko zaigu Fernando Perez Ollo iruñarra, illunabarreko zortzietan.

Karrikaz karrika eta txokorik txoko abenduaren 24ean egurastuko dugun «Olentzero» girotzeko serbi dezala.

ERREMEDIO ONA

Zenbat oker gue oihanetan eta piñudietan eguberri-zuhaitzak direla eta. Badirudi nonahi eta nolanahi zuhaitzak mozteko eskubide dugula aldi hontan.

Orregatik ipini dituzte zuhaitznoak salgai Herriko Etxearen pean.

BELARDI

astigarraga

NORBERTO ALMANDOZEN

GORAPENEZ

Astigarragako seme argi izan zan Norberto Almandoz apaiza, denbora asko ez dala, joan zitzaigun Jaunaren pakera. Baiña gorputzez galdu bazaigu ere, oroipenez, gure biotzetan or gelditu da ondo errtua. Batez ere bere jaioterri izan zan Astigarragan oroitzu ori ezin galdua gelditu da.

Orregatik, aren gorapenezko jaiak eskeini diote errian abenduaren 12an. Bera jaio zan etxearen aurrealdean burni-xafia jarri zioten aren izenez; eta erriko enparantzari don Norberto zanaren izena ere eman diote, Egun gogoangarria gorapen ori egin zanekoa!

—oOo—

Nor zan Almandoz apaiz jauna gure artean? Nere gogorapenak urruti narama aren bizitza pizten. Aita Otaño jesulagunaren inguruan, Comillas-ko apaizgaitegian, beti ere, euskaldunen bat izan oi zan organista. Ala izan genduan bertan don Jose Luis Alberdi, azkoitiarra; Usobiaga, ondarruarra; Izurrategi, amezketarra (au ere ilberria); Gurrutxaga, aizarnarra eta abar eta abar.

Aien artean, don Norberto ezagutu genduan, organista yayoenetakoa. Gazterik asi zan bere eskola eta doaiak erakusten musika-saillean. Apaiz egin ondoren, Orenseko Kapilla-Maixu izendatu zuten. Andik laster, Sevillako Kapilla-Maixutzara aldatu zuten.

Ez zan don Norberto geldirik egotekoa eta bereala Andaluziako uri aretan, Musikako Konserbatorioa antolatu zuan, 1934 garren urtean. Ikastetxe aretan «kontrapunto» eta «Fuga» Maixu jarri zuten. An irauin zuan bere erretirua artu zuan arte.

Bere langintza orretan, Falla maixuaren lagun artua egin zan. 1939 garrenean, Sevillako katedralako kanonigo egin zuten. Aldi berean, aren organista-lekua, beste euskaldun batek artu zuan: Anjel Urzelai, zaraiztarra. Au ere bere lanean ari da oraindik, eta organistaz gaitia, bertako kanonigo izendatua dago.

Don Norberto, ez zan ortan paketu. Musika-aztertzaile bezala ere, Sevillako A. B. C.en, oso lan goragarria bete zuan. Aren musika, Elizaren eta Euskal Erriaren sailletan nabarmendu zan. Ezagunak dira alde guztietan aren «Elkanorekiko Ereserkia», «Gora gizon azkarrak» erriko-saillean. Elizako saillean, or daude aren «Christus factus est», Easo Abestaldeak kantatu oi duana, «Te Deum» eta beste meza eta eliz-kanta ugari.

—oOo—

Ondo irabazi du bada, Astigarragan egin dioten gorazarrea. Jai aretan Easo Abesbatzak eguerdiko mezetan oroi-mifuez kantatu zuan. Amagi urtetan baiño gelagotan, don Norbertok Easo abestalde Sevillako Aste Santurako deitu eta an abestu zuten Eslavaren Miserrere sonatua. Ezin ba, aaztu orain Easo Abestaldeak bere lagun ain artua zuan Almandoz apaiza.

Aiekin an ziran beste gure arteko musika-zale asko eta asko. Meza ondoren, Erriko Etxera joan zan jende guzia. An, Sevillako ertilari aundi dan Grosso jaunak egindako Almandoz apaizaren Argazkia agian jarria omendu zuten.

Egun gogoragarria ezagutu genduanontzat. Eta urtetan aurrera goazenok aaztu ezinezkoa.

Etxaniztar Nemesio

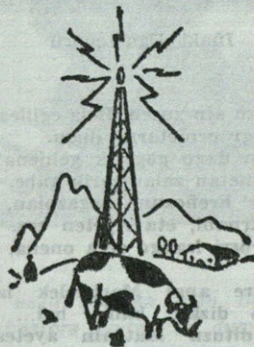
orio

Ona emen Gipuzkoako eiztari talde bat Zamora eta Soriako lurraldeetan. Ezkeretik eskubira: Manuel Arruti, Franzisko Aranburu, Abelino Garate, Nikasio Uranga (arraunlaria), Alejandro Garate ta Inazio Ibarguren. Argazki onek garbi adierazten digu ez dirala nolanaiko eiztariak. Eta laugarrena, ez da eiztari ona bakarrik, baita ere Orioko garaile ta txapeldun diran arraunlari aspertu eziñetako bat.

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta aber

Torelavega'ko Perla joan
etorriak

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean Iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra.

Carretera Grl. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

ETXEKO - ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa maldiaz egiten ba'zezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbietia, 66

DONOSTIA

BOLARIAK AÑORGAN

URNIETARRAK
ODOLTSUENAK

Iñaki Ugarteburu bolariakin gaituzue. Zeruko Argiako lanik txarrenak egitera etorri ohi da Luzuriagako lanak egindakoan.

—Aizu Iñaki bolari ona zeran otsak dira eta galdera batzuk egin nahi nizkizuke Z. Argiako lan-gelan zaudenez gero. Ondo gosaldut al duzu?

—Ba, kafesne pixka bat artu dugu.

—Ez dakit, ez dakit gosari orrekin ezer onik egingo dugun. Zer moduz lehengoan Añorgako txapelketan?

—Zaude isilik. Sekulan ez zait onelakorik gertatu. Azkena gelditu nintzan gizona. Zahartzen ari gera...

—Ez ziñan behin ere ona izango eta?

—Ezetz? Amasei urterekin ehun eta gehiago bolarietatik bigarren gelditu nintzan. Regularidadean bederatziren bat aldiz txapeldun. Gipuzkoakoan, berriz, banakakoetan zazpi-zortzi bider eta binakakoetan sei-zazpi aldiz. Espainiako saria lant. Kopak, berriz, berrehunen bat bai.

—Bai, bai siñesten dizut. Pepi zure emaztea aspertua daukazu zure kopa oiek. Etxe guztia bete omen diozu. Baiña, Iñaki, txapelketa asko aipatu didazu. Zer demonio dira txapelketa oiek?

—Regularidadea edo deitzen dioguna amabi bola-tokitan jokatu ohi da. Amabietan gehiena botatzen dituen da txapeldun. Bi eratak da Gipuzkoako txapelketa: banakakoa eta binakakoa. Iru jaietan amaitu ohi da. Espainiako, berriz, banakakoa da. Lau bat bola-mota daude Espainian.

—Zer eratakoa jokatu zenduten lehengo igandez Añorgan?

—Au ekipoka izan zan. Seina-kako ekipoka giñan. Zeraingoak atera ziran txapeldun. Aurreneko aldiz jokatzen zutela eta txapeldun ala zangoa!

—Bat ere indarririk ba al dauka bola-joko onek? Iñaki?

—Izan zuen illaldi gogorra. baiña orain piztaldi aundia dauka. Urnietarrei zor diegu indarberritze au. Auek oso gogotsu dabilta. Bixente Lizaso, txapelduna ere, or-

Iñaki Ugarteburu

koa duzu ain zuzen. Bola-egilea ere Igarategi urnietarra dugu.

—Non dago gogorik gehiena?

—Urnietan zalantzarik gabe. Baiña bai Eneozun, Legazpian, Zerrain, Ernani, eta Ayeten ere.

—Zerorri izango zera onena, noski?

—Gure anai Martsielek lanak ematen dizkit, baiña bai... Oso onak dituzu Matxain ayetearra, Ernani Zelestino, Urnietako Klaudio, Erdoziarrak eta abar...

—Bai al duzue elkarterik edo?

—Ayeteke Joxe Salaberria dugu

Lehendakari eta elkarreetan bildu-

rik raude zenbait Erritan.

—Ezterrik asko, Iñaki. Ea, bada, nahiz eta etxean tokirik ez eduki txapela eta kopa asko ateratzen duzun. Pepi etxean sartzen uzten ez badizu ekarri onera lasai.

LAPATX

Zarautz herriko arazo bat

«ERRIKIDE»-RI BEHARREZKO
ERANTZUNA

—Urriaren 3ko Zeruko Argian, herriko Elkarte eta Entidadeen Batzordeak izenpeturik, Franziskotarren terrenoen zati baten saltzeari buruz informazioa eman zan.

—Azaroaren 28ko Zeruko Argian idazki bat irakurri izan ahal genduen, egilearen ustetan Herriko Elkarte eta Entidadeen Batzordeari erantzunaz.

Hausnar dezagun!

AZTERKETA

Izenpetu, firmatu gabeko idazkia irakurri eta gero oso harrituta geratu ginen. Zer da-la ta? Zergaitik?... Lotsa? Beldurra? Gero, Abenduaren 10eko Zeruko Argian argibide pittin bat azaldu zen, «Erikide» izen-ordekoarekin izenpetua zetoirela esan zigutenean. Baina, nork idatzi du; nor da «Erikide»? Fraile bat ote? Franziskotarren izenean norbaite? Gurekiko, herriko gora-beheretan herriaren alde gabiltzanean, izen-ordeko izenpeturik idazkiak ez dute balio, indarrik ez dute, «panfletuak» ere horrelaxe idazten bait dira.

Halaz eta guztiz ere, eta gerta-kizunak argitzeko, erantzun dezaio-gun:

1) «BATZORDEKOEK EZ ZUTELA ZARAUZKO HERRIAREN BAIME-NIK».

Gure idazkia, Elkarte eta Entida-de Batzordeko buru egiten zutenek izenpetu zuten; bakoitzak bere El-kartearen izenean.

Izenpetu zuten hamasei Elkar-teen izenak hauetxek dira:

—Hirugarren Ordena.

—C.I.T.

—Guraso Elkarte.

—Zarautz-ko Kirol Batzordea

(Club Deportivo).

—Parrokiako Gazteak (Juventud

Parroquial).

—Kultura / Jolas Elkarte Galepe-

rra.

—Kultura / Jolas Elkarte Arkaitz-

Mendi.

—Kultura / Jolas Elkarte Kabia.

—Txirrindularien Elkarte Zarauz-

tarra.

—Txirrindularien Elkarte Kurpil.

—La Salle-ko Ikasle Izandakoan

Elkarte.

—Antoniano Gizonak (Caballeros

Antonianos).

—Zine-ikasketa (Cine-Estudio).

—Mendizaleen Pagoeta Elkarte.

—Club de Golf Elkarte.

—Ikastolako Batzordea.

Elkarte buru geranok, elkar-te-

koek, behekoek aukeratu gintuela-

ko gera ordezkari; aukeramen hau,

bere garaian, askatasun osoz egina

izan zen.

—Agirian dago, bada, Elkarte ho-

rietan dagoela herriko bizitasuna,

herriko indar berezia; herriko kez-

kak batez ere Elkarte horietan egos-

ten bait dira ta, herriaren ona hel-

buru dutela, ekingta ta jokabide-

tan egiaztatzen bait dira.

—Idazki horretan Elkarte horien

iritzia azaltzen da, herriko gehienen

iritzia. Herriar batzuek ez dutela

ontzat eman? Ez da harritzeko, bi-

dezko baizik. Konbentuko baratza-

ren saltzea Frantziskotar guztien

iritzia ahal zen? Jakina denez, ez

noski. Zarauzko Frantziskotarrek, ez

bere Guardianoak ere, salmenta

horretaz —guri aitortu zigutenez—

ezertxo ere ez zekiten, Goikoek ez

bait zien konsultatu ere egin.

2) ZARAUZKO FRANZISKOTA-

RREN KONBENTUAK JAKINTZA ETA

SOZIAL ALDERDITIK LANA EGIN

DUELA.

—Gure idatzia ez du hori uka-

tzen, aipatu ere ez bait du egiten.

—Gure idazkiak Frantziskotarren

baratzaren zati baten saltzea aipu-

tu besterik ez du egin eta iritziak

eman.

3) ZORRAK ORDAINTZEKO.

—Zorrak ordaintzeari ondo deri-

tzagu, beharrezko betekizuna bait

da. Baratza saltzea ere ondo le-

goke. Nolatan, ordea?

—Herriarekin batere kontatu ga-

be?

—Herriko bihotz izanik, Herriari

eskeini gabe?

—Espekuladore edo diru sal-eros-

le bati salduz?

Nagusi, ugazaba batek, zorak or-

daintzeagaitik, langilea, herria za-

paltzeko eskubiderik ba ahal du?

Zer da herriaren alde lan egi-

tea? Gu denok, kristauok —seglar,

apaiz eta Fraileok—, munduan ze-

har sozial testigutzarik ematen ez

badugu, gure sinismena alperrika-

koa dugu.

4 (a) AITA PROBINTZIALAK AL-

KATEAREN BIDEZ EMANDAKO

ERANTZUNA BIDEZKO DALA USTE

DUGU.

—Elkarteko Batzordeak idatzi

zuen eskutitza Frantziskotarren Pro-

binztialarengana zuzenki joan zen.

—Zer dala eta Elkarte eta En-

tidadeei zuzenki erantzun ez?

—Elkarte hauek nortasunik ez

ahal dute?

Honi oso jokabide kaxkarra de-

ritzagu.

—Probinztialaren eskutitz-erantzun

na Alkateari joan zitzaion ta bere

esku eta erabakitan jarri, Elkar-

teari aditzera emango zitzaion edo

ez bost ajola emanaz.

Jokabide hau zuzengabekeria eta

jauntxokeriazat jotzen dugu.

Probinztialaren ordezkoei elkar-

izketa izan genduen bainan gau-

zak ez ziren garbitu ta, oraindik,

asko hitz egin beharrean gaudela

uste dugu, Zarauzko herriaren alde

zerbait egin nahi badugu.

4 (b) ZARAUZKO HERRIAREKIN

ALKAR JOKATZEN JARRAITUKO

DEGULA SOZIO-KULTURA ETA ER-

LIJIOREKIKO DITUGUN KEZKA

GUTZETIAN ZIUR EGON ZINDEZ-

KETE.

—Aita Probinztialaren hitzak dira.

Guk ontzat hartzen ditugu. Fraileen

sozial-kultural lana ondo ikusten

dugu eta beren aurrera jarraitzeko

gogoia pozkarri zaigu; ez genduen

gutiagor ere espero. Hau guztia

ondo dago bainan baratza-salketa

tartean dago eta hau da guk sala-

tzen genduen.

Lan ederra egin duzue eta egi-

ten ari zerate. Jarrai, horrela, au-

rrera. Gu ere gogo bero ta biziz

laguntzeko prest gaituzue. Herria-

ren alde ta herriarekin kontatuz.

HERRIKO ELKARTE ETA ENTIDA-

DEEN BATZORDEAK.

MAI-ONA

SAGARDOA

ERAMAN - EKARRI'rako
AGENCIA
Transportes A L E
BUSKAL IRRATSAIOAK
ERRI GUZTIRAKO
Urrutizkiak: 421369 - 427728
Iparragirre, 8 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI' BEN
OPTICA BERRIA DONOSTIA
URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
HERNANI, 4
DONOSTIA

EGUBERRIAK IRU GALDERA

Gabon jaiak. Entzun nai dutenentzat badute egun auk mezu sakon eta jator bat. Kristok berak, bere etorrerarekin ekarri diguna. Jainkoari buruz eta gizonari buruz.

Gaur argia etorri zaigu mundura, gaur salbatzaillea agertu da, dio Elizak.

Beraz, Kristoren jaiotza ospatzea askatasunaren eta pakearen esperantzan bizitzea da.

Onak Jainkoarengana biurtzea eskatzen digu.

Bestalde, gizonari eta bere giroa dan munduari begirada bat emarazten digu. Kristok, bere jaiotzan, gizona ta gizonaren errealitateak seriozki jaso ditu. Gizonen kezak, gizonen bearrak, gizonen esperantzak.

Olaxe Kristoren jaiotza ospatzea mundu barruan sartzea ta gizonaren alde parte artzea da.

Bi alderdi auk, alegia, Jainkoarekiko joera ta gizonarekiko joera, berezi-eziñak dira: Kristorengan eta egun aietan ospatzen degun gertaeran. Jainkoa ta gizona ez dira etsaiak. Jainkoa ta gizona ez dira bat bestearen aurka. Enkarnazioan Jainkoarekiko leialtasuna eta gizonarekiko leialtasuna bat egiten dira.

Baiañ dotriña alde batera utzita, jai aien mezua kristauen bizitza barruan aurkitu nai izan degu. Orregatik galdera batzuek jarri ditugu. Ez gera iritxi noski kristau guziengana. Alabaña artu ditugun erantzun auk, gutxi baldin badira ere, testimonio baten balioa izan dezakete guretzat.

- 1.—Gabonak zer dira zuretzat. Konforme al zaude gabonak bizitzeko era orrekin?
- 2.—Kristauok zer erantsi dezaiokegu gaur jendeak darabilkin pake-egarriari?
- 3.—Zuretzat gaurko Elizak Kristoren esperantzarik ematen digu Euskal-errian?

ERANTZUNAK

1. Kristau naizen aldetik, gabonak jai aundienetakoak iruditzen zaizkit. Izatearen aldetik ere, egun bikaiñak dirala esan ditek. Familia osoa alkartzan gera eta arremnan gozo ugari izaten degu. Jai aietan geiago pentsatzen da bestearekin, batez ere naigabeen arkitzen diranarekin. Nere ustez, jai auk etxe barrukoak dira. Erabat pozik izateko, nere erriak eragozpenik ez izatea bearko nuke.

2. Nere iritzi kristau gerala diogunok, pakea billatzera bearturik gaude, ez besteek pakea eman zai egotera. Orengatik, egun aietan saiatu bear degu gure eginbeurrak betetzen, pakearen aldekoak batez ere, sekula baiño geiago. Ortarako, onena ejenplo ona ematea izango litzake.

3. Ez geiegi. Uste det Elizak, baita batzuk lana gogor egiten badute ere, ez duela esperantza geiegi ematen. Uste det badala gauza bakoitzari bear duan izena emateko garaia.

(P.J. senar-emazteak)

1. Aspalditik datorkigun oitura dalako, eta bestalde gaurko sendiaren egiturari onarritua izanik, berez gertakizun au iraultzalea da guk bizit dugun «konsumoko» gizarte onentzat.

Zer diran gabonak?: Benetako beartsutasunean (gauza aundirik gabe bizi), askatasunean (loturarik eta gizartearekiko lotsarik gabe), eta egian (azpi-joerarik eta ustelkeririk gabe) bizitzeko almena agertu eta ekarri digun gizon baten jaiotzaren oroipena genduke gabon gaba.

Ez nago konforme gizona behar-keriz berriz eta zenbat ideiaz inguraturik, bere egoera konkretuaz, ekonomi eta agintekeriaren morroi izateaz ahaztueratzen dioten jai egun aukin.

2. Gaur egun ekonomiku egoera dextentean bizi izan arren, gaurko gizonak ezin du pake egarri ori asetu. Zuzentasuna eta egi sentimendua egitaratzen direnean bakarrik jaioko da gizonarengan pakea.

Onen esan nahia, zera litzake: bere bereak ditun zenbait gauzetatik apartatu dehar duela: ots: jaioberr den Kristoren beartasunaren antzera.

Orrela beharrezkoena zera ditek, alegia: Gure bizitza «segurantziz-ezean» oñarritu, dogmatikerizko sentzuak utzi bai ideiatan eta bai joeraetan, eguneroko bizitzan beti «aurrera» egiteko.

3. Bere jatorrian «Eliza» itza artuaz («Jainkoaren Erria»), eta guk emen gure erria, ba-darama eta ematen digu Kristoren esperantza, gizonaren osotasunerako bideak billatzen daraman indarragaitik.

Baino. «Eliza»-k Jerarkia esan nahi ba-du, bere dogmakeri estatu zaleak, bere ekonomiku soluzioak, eta erriak bizi dun egoera ez ezatzeak, ez dugu esperantzarentzat leku aundirik.

(I.M. Metalurji-langillea.
28 urte)

2. Pake egarria zer den galde-tuko nuke nik hasiera hasieratik, ene ustez ez baitaiteke onar inondik inora injustizian oinarriturik dagoen pakea eta zenbait tokitan pake hau baita predikatua, obligazioz-

ko pake hau, produkzio medioen eta kapitalaren jabe direnei kome-ni zaien pakea beren interesak nola edo hala defenditzeko. Produkzio medioen jabetza minoria baten eskuetan dagoen bitartean ez dugu justizian tinkatutako gizarte bat izanen, gizona errerealizatu, osatu beharrean desosatzen, desegiten baitoa. Beraz, nik bi pake bereizten dut argi eta garbi: bata minoria eta interes partikular batzuen defenza dena, eta bestea maioriarena. Erabat bi pake diferente eta antagoniko direla iruditzen zaiz. Minoriak pakea eskainiko dio gaurko gizarteari. baina deus gerta ez dadin, oraindino bezela jarrai gaitezen, gauzetatik, produktuetatik ahalik eta benefizio haundiena ateraz jarrai ditzeten. Maioriaren pakea erabat beste aldekoa da, maioriak denak berdin, posibilitate berdinak izanen ditugun beste sozietate batetan jartzen du bere begia. Ezin elkartuzkoak dira bi hauek. Batzuek, minoriak, oraindino arteko produkzio moldearen etorkizuna aseguru nahi dute sasi-pakearen bitartez. Besteek denak berdin izan daitezkeen sozietate batekin egiten dute amets. Eta berriaz diot, bi pake hauek ezin elkartuzkoak dira, pake guztiak baltira interesatuak, hots, pakearen atzetik interes konkretu batzuek baitaude atzetik.

Analisi hau eginik kristauok zer eskaintzen duten ikusi beharko litzake. Eliza instituzioak eskaintzen duen pakea interesatua da, baina azkenald honetan ere demostra daiteke ene ustez zenbait kristau talderen barnean beste pake diferente bat, eliza instituzioaren paketik aski interes desberdinak dituen. Azkeneko pake honi lotuko naitzaio, besteak, eliza instituzioarenak, askotan minorien aldeko pakea eskaintzen baitu nahi ez badu ere.

Pakea borrokan sortuko da eta

egia esan borroka alde batetara edo bestera egiten ez duen kristauarengan ez dut sinetsiko, Kristoren mensajetik urrutit dabilela iruditzen baitzaiz. Kristauok, kristau ez direnek bezalaxe sartu behar luke egiatzko pake eramanen gaitun bidean. Ba dirudi ekintza konkretu batetan sartzeko mila eragozpen ikusten dugula. Baina zer arraiogatik? Besteak bezalaxe eta kitto. Honenkin ez dut esan nahi kristau izateari utzi behar zaionik, ezta pentsatu ere! Gehiago oraindik, kristau eta gizon bezala geure rola joka dezagun modu bakarra dela uste dut.

Laburtuz hauxe: pake guztiak direla interesatuak. Ezin elkartuzkoak direla. Eta elizak ere bi pake defendi dezakeela eta defenditzen duela. Eliza instituzioak minoria za-

paltzaileak eskaintzen digun pake zapaltzaile eta faltsua defenditzen duela, baina beste batzuek, gutienak zoritxarrez, maioriak defenditzen duen pakea, hots, benetako pakera irixteko borroka defenditzen eta praktikan jartzen hasiak direla.

Eliza instituzioak ez du proklamari egiten minorien alde, baina bere lan-ezak edo inaktibidadeak aslo lagutzen dio minorari. Gaur ez daiteke esan bat neutrala denik, ezer ez badu egiten ere interes konkretu batzuen alde baitago eta askotan oharkabean interes faltsu eta desosatzaile batzuen alde.

«Ene errelnua ez da mundu honetako» esanda hemen benetako pakea lortzeko pauso konkretu batzuek emateak ez duela merezi esaten duena ez da kristau.

(M.A. 24 urte ikaslea)

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

BAR ETA JATETXEA

Antonio

Norberaren aukeran jana.—Txuleta erreak, ezin obeak

Avda. Gral. Mola

Urrutizkifia: 64 16 31

ONDARRABIA — (Gipuzkoa)

